Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабрин 21-һээ гарана | № 247 (15870) | 1981 оной октябриин 27, вторник | Сэн 2 мүнгэн.

Советскэ Союзай ажалшад! Ураалай, Сибириин ба Алас-Дурна зүгэй үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые дары түргөөр хүгжөөгты!

Байгал-Амарай түмэр замай барилгын эршые шангадхагты!

(КПСС-эй ЦК-гай Уряануудһаа)

...ШИДХЭХЫ ХАҺА

...н нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй 3 квар... ...ээрбэ. 1981 оной түсэбтэ даабаринууд болон со... ...уялгануудые сүм дүүргэхын түлөө бүгэдэ арадай со... ...мүрысөөн улам үргэдэнэ, үйлэдбэриин ашаг үрэ ...хүдэлмэриин шанарые дээшэлүүлхын түлөө тэм... ...ра шангадана.

...үехэ Октябриин социалис революциин 64 жэлэй ...эрэтэй солотсойгоор угтаха гэһэн хүдэлөөн бүри үр... ...р дэлгэржэ, ажалша коллективүүд туйлаһан амжа... ...д тухайгаа элидхэнэ.

...сэбтэ даабаринуудаа саг болзор соонь, эрхим шанар... ...р дүүргэхын тула промышленна предприятинуудай ...на, профсоюзай болон комсомолой организаци... ...ажахын хүтэлбэрилэгшэд эмхидхэлэй-техническэ, ...нолитическэ аша үрэтэй хэмжээ ябуулгануудые ...лжэ байнхай. Ажалша коллектив бүхэнэй, хүдэлмэ... ...бүхэнэй урма зорингынь бадаруулха, эдэбхи үүс... ...дэбжээхэ талаар зохисотой хэмжээнүүд абта... ...Урдынхидаал адли социалис мүрысөөнэй тү... ...ргэдэ «Гусиноозёрская» шахта, Холбоолжоной нүүр... ...уурхай, Зэдын вольфрам-молибденэй комбинат, ...промашина», Элхнин авто-заһабарилгын, «Тепло... ...р», Тимлюйн цементын, шэлэй заводууд, нарин ...д мебельно-модо болбосоруулгын комбинадууд. ...промышленностиин, кондитерска фабрикануудай ...нууд болон бусад олон предприятинууд ябаһаар ... Энэмнай эдэ коллективүүдэй шэн зоригто ажа... ...н бүхэнэй эдэбхи оролдосотойгоор хүдэлһэнэй аша ...н болоно бшуу.

...н һарын туршада манай республикын промыш... ...ть урда жэлэй энэ үеынхиһөө 1,1 процентээр ехэ ...ции гаргаа. Түсэбтэ даабариһаа гадуур 25 миллион ...тт-час электрын элшэ хүсэ, 36 мянган тонно шу... ...үүрһэн, 4 А түхэлэй 492 электродвигатель, 1,1 ...он условно хэһэг шифер, 20 мянган дүрбэлжэн ...сонхын шэл, 44 мянган түхэригэй оёмол хубсаһан, ...мянган баанха консервэ болон бусад олон промыш... ...продукци гаргагдаа.

...спубликымнай предприятинууд соёлой-ажаһуудалай ...ажахын хэрэглэмжын эд бараа гаргаха түсэбөө ...процент дүүргэбэ. Энэ талаар шэлэй, авиационно, ...отив-вагон заһабарилгын, киномеханическа заво... ...прибор бүтээлгын нэгэдэл болон бусад коллекти... ...айн үрэ дүнгүүдые туйлаа.

...дэбэрилэгдэһэн продукциин шанарые һайжаруулхын ...налээд ехэ юумэн хэгдэдэг, эмхидхэлэй-техническэ ...энүүд бэелүүлэгдэдэг гээшэ. Эдэ бүгэдын ашаар гү... ...Шанарай тэмдэгтэ хүртэһэн промышленна продук... ...убинь жэлһээ жэлдэ ехэ болоно.

...СС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй мэ... ...тогтоолнуудые бодото дээрэнь бэелүүлэн нэгэдэл... ...болон предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэл... ...элшын-элшэ хүсэнэй, түүхэй эдэй болон бусад ма... ...льна нооснүүдые алмаха, арьбалха талаар зохихо ...энүүдые абажа байнхай.

...тэй хамта манай промышленностиин хүдэлмэридэ ...дунданууд үзэгдэһөөр зандаа. Промышленна про... ...худалдаха түсэбөө юһэн һарын туршада 99,5 процент ...һэн, тингэжэ зургаан миллион гаран түхэригтэй про... ...дутуу худалдаһан ушар энээниие гэршэлжэ үгэнэ ...ал. Энэ талаар союзна болон нютагай мэдэлэй ...шленна предприятинууд ехэ гээгдэлдэ оронхой. Бү... ...ээрэ 45 предприяти гэхэ гү, али ниитэ тоогойнь ...процент түсэбтэ даабаринуудаа дүүргэжэ шадаагүй. ...й дунда элдэб коллективүүд ороно. Жэшээнь, «За... ...лес» нэгэдэл һүүлэй хэдэн жэлэй туршада гээгдэл... ...жо, модо отолхо, тэрэнээ ашаалан ябуулха гол ...на дүүргэнэгүй. Байгша оной юһэн һарын туршада ...мянган кубометр модо дутуу бэлэдхэжэ, 258.7 ...кубометр модо дутуу зөөһэн байха юм. Гол шал... ...шынь гэхэдэ, нёдондо үбэлэй үедэ ехэ муу хүдэл... ...тэрэнээ мүнөө болотороо хүсэлдүүлээгүй байһаар. ...вагонуудые дутуу үгэдэг дээрэһээнь, саг соогоо мо... ...эрэглэгшэдтэ эльгээгдэнэгүй. Ушар нимэһээ тус ...эн хүтэлбэрилэгшэд түмэр замшадтай хамта энэ ...ы шиидхэхэ зэргэтэй бшуу.

...ын целлюлозно-картоной комбинат гүрэндэ про... ...худалдаха түсэбөө 76 процент, хүүргэнүүдэй түмэр ...элнүүдэй завод — 96 процент, локомотив-вагон ...рилгын завод — 98 процент, Эдеэ хоолой про... ...ленностиин министерство — 97,4 процент, Түлишын ...шленностиин министерство — 97,4 процент, Ой ...й ажахын министерство — 96,1 процент гэхэ мэ... ...түсэбөө дүүргэһэн байна.

...агаа Эдеэ хоолой промышленностиин министерст... ...нэгдэлдэ ороһон ушар үниинэй һапаа зобоопо. Юуб ...зарим хилээмэнэй заводууд жэлһээ жэлдэ хүдэл... ...ээ үрэ дүнгүүдые доошонь оруулна. Юһэн һарын ...а бүхыдөө 2423 тонно хилээмэ болон хилээмэнэй ...дые дутуу гаргаа. Энээнһээ боложо, хүн зониие ...эр хангалга зарим газарта таһалдаһан байна ...Хүдэлмэришэдэй ажалда орохо, гараха ушарнууд ...гүй, тиимэһээ хүдэлмэрилэгшэд дуталдана, тэдэнэй ...туурингүй байһан зандаа. Ажалай эмхидхэл ба ...һула. Теэд энэмнай гансал энэ министерствэдэ ...эг баримтанууд бэшэ, харин бусад һалбаринууд... ...лэ дайралдана ха юм.

...бэй ёһоор продукци гаргаха даабаряа дүүргэхэгүй ...бүтээсэгүй ажалһаа эхитэй. Үнгэрһэн үе соо ажа... ...тээсэ дээшэлүүлхэ түсэб бүхыдөө 99,2 процент дүүр... ...Юуб гэхэдэ, энэ шухала үрэ дүнгэй талаар түсэб... ...абаряа аяар 54 предприяти бэелүүлжэ шадаагүй ...ю.

...бүгэдые зэргэсүүлэн харахада, ажалша коллектив ...түсэб ба уялгануудаа гүйсэд дүүргэхэ арга бо... ...нууд бии, тиимэһээ ажалай эмхидхэл һайжаруул... ...атериально-техническэ хангалга гүримшүүлхэ, үй... ...риин участок бүхэнэй хойноһоо хиналта шангадха... ...эгдэ һайнаар хүдэлхэ эрхэ байдал хангаха ёһотой ...бшуу. Промышленна һалбаринуудай ба предприя... ...ай партиина, профсоюзай, комсомолой организа... ...хүтэлбэрилэгшэд ба мэргэжэлтэд юһэн һарын ...дые нарин нягтаар шэнжэлхэ орёо бэрхэшээлтэй ...дые элирхэйлжэ, дутуу дунданууые гүйсэд усад... ...хэмжээнүүдые дары абаха ушартай. Мүн байгша ...түсэб ба уялгануудые сүм дүүргэхэ хэрэгтэ ниитэ... ...ческэ ойлгууламжын хүдэлмэри зорюулагдаха бо... ...бшуу. Промышленностиин саашанхи хүгжэлтын энэ ...ы хаһада социалис мүрысөө улам үргэдхэхэ, ма... ...льна болон моральна урмашуулгын хэмжээнүүдые ...гээшэ шухала удха шанартай гээшэ.

...бан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые ...талаарнь бүримүһэн дүүргэхын тула манай респуб... ...хүдэлмэришэн ангиин хүсэ шадалаа, мэргэжэл ...рпа элсүүлжэ, шэнэ амжалта туйлаха байһаниинь ...

Республикымнай ажалай үдэр

ХОЁРДОХИ ШАН

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ Хориин районой хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд шударгы һайнаар, шэн зоригтойгоор ажаллажа байна. Байгша оной ган гасууршье эндэхи малшадые хохидуулаагүй. Тэдэнэр энэ тохёолдоһон бэрхэшээлые зүбөөр ойлгожо, арга боломжоёо зохидоор хэрэглэһэнэй ашаар лэ амжалта туйлаба бшуу.

КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет, облсовпроф, ВЛКСМ-эй обком мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгые, гүрэндэ худалдалгые дээшэлүүлхэ талаар республикын районуудай хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй гурбан кварталай дүн хаража үзөөд, Хориин районды хоёрдохи мүнгэн шан барюулба. Район гүрэндэ мяха худалдаха юһэн һарынгаа түсэб 133 процент, һү—100 процент, ноохо—105 процент дүүргээ юм. Үнгэрһэн жэлэй энэ үеынхиһөө нилээд дээгүүр мяхан, һүн, ноохон гүрэндэ тушаагдаа.

Районой түсэбөө үлүүлэн дүүргэхэ хэрэгтэ «Георгиевский» совхозой малшад горитой хубитаяа оруулаа. Тус совхозой коллектив юһэн кварталай дүнгөөр район соогоо илажа гараа юм. Жэшээлхэдэ, эндэхид, энэ үесынгөө түсэб гүрэндэ мяха худалдаха талаар 156 процент, ноохо—106 процент дүүргээ. Тиихэдэ нёдондоной энэ үесынхиһөө олон тугал, хурьган болон унагад абтаа.

Тэрэшэлэн Хүлэй, Хориин, Үдын, Дээдэ-Тайлсын совхозууд мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха түсэбөө мүн лэ үлүүлэн дүүргээ. Эдэ үдэрнүүдтэ районой малшад байгша онойнгоо түсэб амжалтатай дүүргэхын түлөө бүхы хүсэ шадалаа зорюулжа байна. Малшадай бригада, фермэ бүхэндэ үбэлжэлгэдэ бэлдэлгэ түлэг хэгдэнэ. Һаяхан эндэ ехээр ороһон саһан малшадта нилээд бэрхэшээл үзүүлбэ. Гэбэшье малшад урма зоригтой, урагшатай һайнаар ажаллажа байна.

М. САНДАНОВ,
манай корр.

САГААН-НУУРАЙХИД АМЖАЛТАТАЙ

Байгша оной 9 һарын дүн согсолходонь, Түнхэнэй район дотор «Восточные Саяны» колхозой Сагаан-Нуурай һү һаалиин фермын коллектив түрүүлжэ гараба. Тэдэнэр энэ хугасаа соо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1965 килограмм һү һаагаа гэхэ гү, али нёдондоной энэ үеынхиһөө 458 килограммаар дээшэлүүлээ.

Энэ түрүү коллектив жэлэй туршада 3950 центнер һү үйлэдбэрилхэ түсэбтэй һаа, харин 3 квартал соо 3050 центнертэ хүргэжэ, байгша онойнгоо даабариие холо үлүүлхээр хараална.

Тэдэнэр һара бүри ажалдаа эрхим дүнгүүдые туйлаһанайнгаа түлөө нэгэтэ бэшэ колхозой правлениин, парткомой зүгһөө дамжуулгын Улаан тугта хүртэһэн, олохон түрүүшүүл Хүндэлэлэй грамота болон мүнгэн шангаар урмашуулагдаһан байна. Тиихэдэ тус коллектив КПСС-эй райкомой, райгүйсэдкомой Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа, районой Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдээ һэн.

Энэ фермые колхозой түрүү малшан Галина Николаевна Дёмина арба гаран жэлэй туршада хүтэлбэрилнэ. Тэрэ олон жэлдэ һаалишанаар хүдэлжэ, нютаг нугаараа нилээд суурхаһан намтартай.

Нүхэр Демина Толтойн сомоной Соведэй депутадаар һунгагданхай.

Жэлэй дүрбэн сагта тус фермын һүн хододоо нэгэдэхи сортоор абтадаг.

Б. БИРБАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: фермые даагша Г. Н. Демина.

УРГАСА ХУРЯАГДАЖА ДҮҮРЭБЭ

Газаа хүйтэржэ, хэдэ хэдэн районуудта байрын саһан унаба. Энэ жэлдэ орооһо тарянанай, бусад ургамалнуудай муу бэшэ ургаса абаһан Кабанскын, Хяагтын, Бэшүүрэй, Түнхэнэй, Захааминай районууд ургасаяа хуряажа, захадань гаранхай. Һүүлэй мэдээгээр республикамнай бүхы дээрээ орооһото ургамалнуудаа хуряажа дүүргэбэ.

Республикын ажахынуудта хурягдаһан тариянай гектар бүриһөө дунда зэргээр 9 центнер ороохон абтаа гэхэ гү, али урда жэлэйхиһээ 0,3 центнерээр ехэ болоно. Эгээн баян ургаса—гектарай 12,2 центнер тариян Түнхэнэй районды хуряагдаа. Гектар бүриһөө 11,5 центнер орооһо суглуулһан Бэшүүрэй район, 11,2 центнер хуряаһан Хяагтын район хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые эзэлбэ. Мүн Кабанскын, Хойто-Байгалай, Захааминай районуудта гектарай 10 центнерһээ дээшэ тариян хуряагдаһан байна.

Зүтөөр Хэжэнгын, Сэлэнгын, Загарайн, Баргажанай, Яруунын районуудта гектарай 5 центнерһээ бага ургаса абтаа.

Хуряагдажа абтаһан тариян үрэһэ хүрэнгэдэ хаагдажа, бараг һайн ургаса абаһан районууд гүрэндөө тариа тушааһан байна. Мүнөө үедэ 613 мянга гаран центнер тариян үрэһэндэ хаагдаа гэхэ гү, али нёдондоной энэ үесынхиһөө 31 процент дээгүүр болоно. Кабанскын районой ажахынууд үрэһэ хааха түсэбөө 92 процентдэ хүргөөд, республика дотороо түрүү зэргэдэ ябана. Мүн Бэшүүрэй, Хяагтын, Захааминай, Улаан-Үдын районууд үрэһэ хааха түсэбөө 77—59 процентдэ хүргэнхэй.

Тиигэбэшье юрэнхы дээрээ үрэһэ хааха арга боломжонууд хүсэлөөр хэрэглэгдэнэгүй. Республика бүхыдөө орооһо тарянай үрэһэ хааха түсэбөө минил 38 процент дүүргээд байна. Энэ талаар Яруунын, Хэжэнгын, Хурамхаанай, Хориин районууд ехээр гээгдэжэ ябана. Мүн баян ургаса абаһан Түнхэнэй районой ажахынуудта энэ хүдэлмэри ямаршье шалтагаангүйгөөр гэдэргэ татагдана. Мүнөө эндэ үрэһэ хааха түсэбэй гурбанай нэгэ хубинь лэ дүүргэгдэнхэй.

Энэ жэлдэ Бэшүүрэй, Хяагтын, Түнхэнэй, Улаан-Үдын районуудай ажахынууд гүрэндөө тариа тушааһан байна. Эдэ районууд бүхыдөө 12.300 тонно тариа бэлэдхэлэй пунктда оруулаа. Тэрэ тоодо Хяагтын район 4786 тонно, Бэшүүрэй район—4235 тонно тариа тушаагаа.

Хүдөө ажахын шэнжэлэл

ҺҮҮЛЭЙ ДОЛООН ХОНОГТО

Байгша ондо тариган бүхы 12 мянга гаран гектар дээрэһээ **хартаабха** малтагдажа, хамтадаа 660 мянга гаран центнер ургаса абтаа гэхэ гү, али гектар бүриһөө 55 центнер суглуулагдаа. Энэмнай урда жэлэйхиһээ 2.4 дахин ехэ болоно. Хартаабхын эгээн баян ургаса — гектарай 105 центнер Бэшүүрэй районды хуряагдаа.

Шэнэ ургасын дээжэ — 31.617 тонно хартаабха гүрэндэ худалдагдажа, түсэб 96 процент дүүргэгдэһэн байна. Бэшүүрэй, Хяагтын, Түнхэнэй болон бусад районууд гүрэндэ хартаабха худалдаха түсэбтэ даабаряа холо үлүүлһэн жэшээтэй. Мүн 23 мянга гаран тонно хартаабха үрэһэндэ хаагдажа, түсэб 60 процент дүүргэгдээ. Кабанскын, Прибайкалиин районуудай ажахынууд хартаабхын үрэһэ хааха түсэбөө 85—86 процентдэ хүргэнхэй. Мүн Бэшүүрэй, Хойто-Байгалай районууд үрэһэ хааха түсэбэйнгөө дүрбэнэй гурбан хубиие хүсэлдүүлээ. Тиигэбэшье Хэжэнгын, Зэдын районуудта хартаабхын үрэһэн хаагдаагүй тооной.

Тэрэшэлэн **олон жэлэй ногоонуудай үрэһэ** абаха түсэб хангалтагүйгөөр дүүргэгдэнэ. Һүүлэй мэдээгээр оройдоо 2207 центнер иимэ үрэһэн хаагдаа гэхэ гү, али түсэб минил 16 процентдэ хүргэгдөө. Олон жэлэй ногооной үрэһэ суглуулха түсэбөө гансал Хойто-Байгалай районой ажахынууд дүүргэһэн байна.

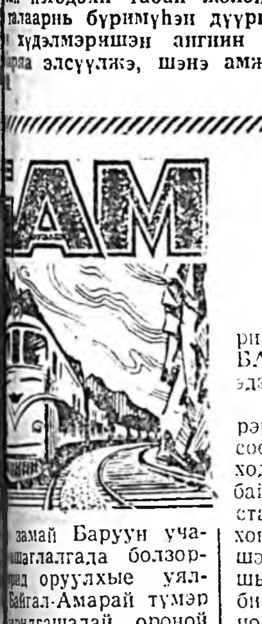
Эдэ үдэрнүүдтэ **овощ** хуряагдажа дүүрэнтэбэ. Бүхыдөө 1361 гектарай ургаса хуряагдажа, 127 мянга гаран центнер огородой эдеэн абтаа гэхэ гү, али гектарай 94 центнер суглуулагдаа. Огородой эдеэнэй бараг һайн ургаса (гектарай 156—158 центнер) Прибайкалиин, Хурамхаанай, Захааминай районуудта хуряагдаһан байна. Абтаһан ургасын 10.471 тоннонь гүрэндэ худалдагдажа, түсэбтэ даабари 40 процент дүүргэгдэв.

Энэ жэлдэ тарялан дээрэхи **һолоомо** суглуулха хүдэлмэри урагшатайгаар ябуулагдажа байна. Мүнөө үедэ 67 мянга гаран тонно һолоомон хуряагдаа гэхэ гү, али урда жэлэйхиһээ 16 процент дээгүүр болоно. Энэ хүдэлмэри Бэшүүрэй районды илангаяа эмхитэй һайнаар ябуулагдана. Тус районой ажахынуудта 15,6 мянга гаран тонно һолоомон суглуулагдаа. Энэнь нёдондонойхиһоо 3,4 дахин ехэ. Мүн Кабанскын, Улаан-Үдын, Мухар-Шэбэрэй районуудта энэ хүдэлмэри урагшатай.

Һүүлэй үдэрнүүдтэ олонхи районуудта **зелёнко** хуряагдажа, тэжээлдэ ехэхэн нэмэри болоно байна. Энээнэй ашаар үбһэ, зеленко бүхыдөө 318 мянган тоннодо хүргэгдэжэ, түсэб 67 процент дүүргэгдээ гэхэ гү, али нёдондонойхиһоо 2 процентээр дээшэлээ. Мүн зелёнкын зарим хуби сенажла дарагдажа, дүн хамта 176 мянга гаран тонно сенаж бэлдэгдэжэ, түсэб 100,5 процентдэ хүргэгдөө.

Үнгэрһэн долоон хоногто **тэжээлэй корнеплодууд** хуряагдажа үргэлжэлөө. Баргажанай, Бэшүүрэй, Кабанскын районуудта эдэ үдэрнүүдтэ 2860 тонно тэжээлэй корнеплодууд суглуулагдаа. Тиигэжэ бүхы дээрээ 7 мянгаад тонно корнеплодууд абтажа, түсэб 10 процент дүүргэгдээ.

Бусад зүйлэй тэжээл үнгэрһэн долоон хоногто нэмээгүй, хуушаараа үлэһэн байна.

ТҮГЭСХЭХЫ ГАБШАГАЙ АЖАЛ

...замай Баруун участогые ашаглалгада болзорһоо урид оруулхые уялга болгон Байгал-Амарай түмэр замай барилгашадай, оронойхи заводуудай коллективүүд габшагай «ажалай вахта» дүүрэхэ дүтэлжэ. 261 километр утатай түмэр харгы гэжэ ашаглалгада тушаагдаха комплексээ абахые гүрэнэй комисси бэлдэнэ.

...ябриин 29-дэ — Ленинскэ комсомолой мүндэлһэнэй түргэн пассажир поезд энэ замаар ябаха. Социалис мүрысөөндэ түйлагшад тэрэнэй пассажирнууд болохо. ВЛКСМ-эй XVII съездэй нэрэмжэтэ бүхэсоюзна габшагай стрядай бүридэлдэ орожо түрүүлэн БАМ-да хүдэлхэеэ ерэгшэд эдэнэй дунда ябалсаха.

— Хада уулануд, гол мүрэнүүд дээгүүр, буртаг тайга соогуур булад харгы бариха, ходоодоо хүйтэн сэбдэг байдаг газар нютагуудта станцинуудые, һуурин тосхонуудые бариха гэһэн хүшэр хүндэ зорилго түрүүшын барилгашадай урда табигдаа һэн, — гэжэ транспортна барилгын министрэй орлогшо, ГлавБАМстройн начальник К. Мохортов ТАСС-ай корреспондентдэ хэлэбэ. — Долоо хахад жэлэй турша соо энэ хизаар нютагай түхэл шарайн ямараар хубилһые БАМ-ай Баруун участогай жэшээ дээрэһээ хаража болоно.

Ленэ станциһаа харгы зуун гаэшээ 400 километртэ баригданхай. Тэрэниие зубшуулан вокзалнууд, болбосон түхэлтэй һуурин тосхонууд баригдаа. Түмэр замшадай ажаллаха, ажаһууха, амарха бүхы эрхэ байдал байгуулһан байна. Оронойхи олон республиканууудай, областьнуудай, городуудай түлөөлэгшэд түмэр замай барилгада ехэ хубитаяа оруулба.

Краснодарай болон Ставрополиин хизаарнуудай шефүүдынь Усть-Кутһаа 16 километрэй газарта оршодог Ленэ станцида гоё һайхан, болбосон түхэлтэй микрорайон байгуулба. БАМ-ай эгээл болбосон түхэлтэй һуурин тосхонуудай нэгые барижа, Грузиин түлөөлэгшэд Ния станцида байрын гэрнүүдые, социально-соёлой барилгануудые түрүүлэн дүүргэһэн байха юм.

Промышленна болон граждан мянга гаран элдэб барилга хэгдэжэ, ашаглалгада оруулагдаа. Эдэнэй түд бүхэндэ айхабтар ехэ ажал хэгдэһэн байна. Жэшээнь, Ния-Таковка гэһэн 20 километрэй участогые абажа харая. Харгын далан доро тошонгой бии болоходонь, замые гурба дахин задалжа, далангыень үргөөд, дахинаа рельснүүдые һуулгаха ушартай болоһон байгаа. Энэ участогые болзор соонь ашаглалгада оруулхын тула барилгашад олон арбаад мянган кубометр элһэ хайр нэмэжэ дэбдихэ ушартай болобо.

Ашаглалгада оруулхын урда тээ барилгашадай ба ашаглагшадай харилсаа холбоси илангаяа нягта болоһон байна: тухеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдые болзорһоонь урид эльгээхын тула захил хэгшэдэй булэг ехэ ажал бүтээгээ. Түмэр замшад бэлэн болоһон барилгануудые тушаажа абаһан байна.

БАМ-ай шэнэ участогтай танилсажа байһан гүрэнэй комиссиин гэшүүд элэ бүхы хүдэлмэридэ сэгнэлтэ үгэхэ зэргэтэй.

Ленэһээ Кунерма хүрэтэрхи бүхы замда эршэтэ ажал бурьялна: гол болон станцинуудай харгы замуудые бариха хүдэлмэри дүүргэгдэжэ байна, хүдэлмэришэ комиссинуудай элирүүлһэн дутуу дунданууд усадхагдана. Түрүүшын түргэн пассажирска поезд Ленэ-Восточно гэһэн станцида бүридүүлэгдэжэ байнхай.

В. БИРЮКОВ.
(ТАСС).

Усть-Кут,
Эрхүүгэй область.

АЛАС ДУРНЫН хизаарта

ТАСС-АЙ КОРРЕСПОНДЕНТНУУД МЭДЭЭСЭНЭ

НАЙДАМТАЙ, АШАГ ҮРЭТЭЙ

Примориин хизаарай «Григорьевский» совхозой тарялашадай соёын үрэһэ сохилгын шанарые дээшэлүүлхэдэнь, хуряалгын агрегадуудые пневмо-түхеэрэлгээр хангалга ехэ туһа нэмэри болоо. Примориин хүдөө ажахын институдай инженер В. Паринов тэрэниие зохёон бүтээгээ юм.

Тус ажахын тарялан дээрэ хүдэлжэ байһан «Колос», «Сибиряк» комбайнууд юрэ бусаар харагдана гэжэ ТАСС-ай корреспондент бэшэнэ. Заншалта оньһон транспортёрнуудай, шнегүүд болон элеваторнуудай орондо сорго хоолойнууд тодхогдонхой. Шахагдамал агаарай туһаламжаар тэрээгүүр орооһон ябуулагдана.

Институдай һуралсалай ажахыда ба «Григорьевский» совхоздо пневмо-түхеэрэлгээр хангагдаһан комбайнуудые гурбан жэл соо туршаа юм. Шэнэ түхеэрэлгэ найдамтай, ашаг үрэтэй гэжэ туршалга харуулаа.

Григорьевка,
Примориин хизаар.

ЗАГАҺАШАДАЙ ШЭНЭ МЭРГЭЖЭЛ

Невельскиин техническэ мэргэжэлэй училищада ороһон хүбүүд далайн шэнэ мэргэжэл шудална. Эндэ радистнууд-гидроакустигүүдые бэлдэдэг отделени нээгдээ юм гэжэ ТАСС-ай корреспондент мэдээсэнэ.

Хүбүүд шэб шэнэ аппаратурын туһаламжаар һүрэг загаһадые бэдэржэ һурана. Шефүүдынь — тралай флодой Невельскэ баазын загаһашад тэдээндэ туһална. Тэдэнэр лабораторинуудые, тусхай классуудые, мастерскойнуудые түхеэрээ, загаһа олзоборилгын судна үгөө юм. Һурагшад тэрээн дээрэ үйлэдбэриин дуршэл гараха.

Невельск,
Сахалинай область.

ЗАГАҺА ҮСХЭБЭРИЛДЭГ ЗАВОД

Магаданай областьдо лосось загаһа үсхэбэрилгын завод барижа эхилээ.

Кета, горбуша болон бусад лосось загаһад эртэ урдаһаа хойшо Охотско далайн эрье шадарай мүрэнүүдтэ түрьһөөз хаядаг юм гэжэ ТАСС-ай корреспондент хөөрэнэ. Жэл бүри һүрэг загаһад нишэ тэгүүлдэг. Эндэ загаһад түрэдэг, эндэһээ океан далай руу дабшадаг. Байгаалиин жама ёһоор шэнэ түрьһэ үдхэжэ, өөһэдөө хосорхын тула тэдэнэр тайгын мүрэн өөдэ үгсэн дабшадаг юм. Тиихэдээ түрьһэнэй, жараахайнуудай горитой хубинь хосорон һаладаг байна.

«Охотскрыбвод» управлениин мэргэжэлтэдэй шиидхэһэнэй ёһоор, тайгын Ола мүрэнэй адагта загаһа үсхэбэрилгын томо завод баригдана. Жэл бүри эндэхи инкубационно аппарадуудта 40 миллион хүрэтэр жараахай үсхэбэрилэгдэдэг байха юм. Тэдэнэй бээжэжэ, томо болоходо, Охотско далай руу табиха ушартай.

Загаһа үсхэбэрилгын Ольско заводой барилга хадаа ехэ хэмжээтэй «Лосось» программын багахан хубинь болоно. Областьдо энэ программа бэелүүлэгдэжэ эхилэнхэй. Энэ табан жэлдэ Армань ба Тауй мүрэнүүдтэ иимэрхүү заводуудые байгуулхаар түсэблэгдэнэ.

Магадан.

«ДАЛЬДИЗЕЛЬ» ОЛОНДО МЭДЭЭЖЭ

Хабаровскын «Дальдизель» заводой бүтээһэн бүхы дизельнүүд Гүрэнэй шанарай тэмдэгтэйгээр гарадаг.

— Манай продукци һайн дээрэ тоологдодог юм. Тиимэһээ бидэ тэрэнэй шанарые һайжаруулха гэжэ саг үргэлжэ оролдодогбди, — гээд предприятиин ахамад инженер В. Паутов ТАСС-ай корреспондентдэ хэлээ. — Энээнэй тула агрегадуудай ямараар хүдэлдэг тухай хүсэд дүүрэн мэдээсэл хэрэгтэй болодог. Тусгаар байгуулагдаһан таһаг тэдэниие суглуулжа, шэнжэлжэ байдаг. Тэдэнэй абаһан мэдээнүүдэй үндэһөөр конструкторнууд болон технологууд двигательнүүдэй узелнууд болон детальнуудые нарижуулан һайжаруулдаг юм.

Түрүү предприяти бүтээн гаргаһан дизельнүүдээ хангадаг байна. Заһабарилагдаһан 300-гаад двигатель лаб найдамтай гэһэн сэгнэлтэ абаа һэн. Энэнь нёдондо жэлэйхиһээ хоёр дахин олон болоно.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые дэлгүүлхын түлөө

ДУТАГДАЛНУУДҺАА ҺУРГААЛ АБАХА

Арбан нэгэдэхи табан жэл, хэнэйшье мэдэхээр, манай барилгашадай, илангаяа хүдөөгэй барилгашадай урда асари ехэ зорилгонуудые табинхай. Барилга эрхилэлгын мүнөөдэрэй гол эрилтэ бэ дадхоогдоно байһан объектнүүдые заатагүй болзор соонь, болзорһоонь урид, һайн шанартайгаар ашаглалгада оруулха, барилгын индустри хүгжөөхэ хэрэг болоно гэжэ КПСС-эй XXVI съезд тэмдэглээ һэн. Энэ хараа зорилгонуудые сүм дүүргэхын түлөө манай трестын барилгын коллектив оролдоно.

Республикынгаа хүдөө ажахын үйлэдбэриин баазые бэхижүүлхэ, хүдөөгэй ажалшадай һуудал байдалые һайжаруулха талаар арбадахи табан жэл соо нилээд ехэ юумэн хэгдээ. Энэ хугасаа соо хүдөө ажахыда ная гаран миллион түхэригэй гол фондынүүд ашаглалгада үгтэһэн байха юм. Үйлэдбэриин хэрэгсэлэй барилга нилээд ехээр хэгдэһэн, зуу мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра баригдаһан, дүүргэгдээгүй барилгын хэмжээн яһала хороһон байна.

Гэхэтэй хамта һүүлэй жэлнүүдтэ барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин хэмжээгээр, мүн ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ талаар трестымнай түсэб дүүргэгдэнэгүй. Энээнэй ушар шалтагаанууд олон юм бээ. Гэбэшье тэдэнэй хэдыень дурдалтай гээд һанагдана.

Нэн түрүүн барилгын үйлэдбэриин бааза һуладана. Энэ ушарһаа барилгын материалнууд ехээр дуталдана. Жэл соо 100 мянган кубометр барилгын материал гаргаха хүсэтэй түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй заводой барилга унжагайранхай. Эндэ үлэһэн хүдэлмэриинь дүүргэхэ хэрэгтэ мүнгэ зөөри гүйсэд һомологдоогүй байһаар. Мүн эндэхи барилга оньһон түхеэрэлгэнүүдээр дуталдана. Байгша ондо заводой ашаглалгада оруулагдахада, нэгэ-хоёр квартиратай гэрнүүдэй, мүн 135-дахи серии 12—18 квартиратай гэрнүүдэй, һургуулиин, хүүгэдэй саад, столово гэхэ мэтын барилга түргэдхэгдэхэ юм.

Хүдөөгэй барилгын талаар табигдаһан тон шухала зорилгонуудые барилгашадай тоггонижонги кадрнуудгүйгөөр шиидхэхэнь бэрхэтэй. Барилгашадта хүдэлмэриин, ажаһуудалай таатай зохид эрхэ байдал хангаха, тэдэнэй дунда ябуулагдаха эмхидхэлэй, ойлгууламжын ехэ хүдэлмэриие онсо анхарха шухала. Юуб гэхэдэ, барилгын объектнүүд олонхи ушарта оньһожоруулагдамал нүүдэл колоннын, хангалгын баазануудһаа, мүн һуурин тосхонуудһаашье холо газарта оршодог бшуу.

Арбадахи табан жэл соо хүдэлмэришэдэй ажалһаа гаралга трестдэ дунда зэргээр 20,7 процент болоһон байна. Гусиноозёрскын 697-дохи ПМК-да, Каменскын 590-дахи ПМК-да, мүн Баргажанай 1011-дэхи ПМК-да хүдэлмэришэдэй ажалһаа гараха ушар илангаяа олон байгаа. Барилгашадай тоггонижонги байратай болоогүй ушарһаа тэдэнэй мэргэжэлшье һула байха юм.

Өөрын гэр байрын барилга трестдэ үшөөл һулаар ябуулагдана. Мүнөө бүхыдөө 44 мянган дүрбэлжэн метр байратайбди. Энэ тиимэшье бага бэшэ гээд һанахаар. Теэд тэрэнэймнай 10 мянга шахуу дүрбэлжэн метр талмайтай байрануудые манай организацинуудта хүдэлхэсэ болиһон хүнүүд эзэлжэ байна ха юм. Тиихэдэнь трестдэ хүдэлдэг мянга гаран хүн гэр байра абахаа ээлжээгээ хүлеэнхэй. Энээнһээ гадна үшөө олон хүниие ажалда абаха хэрэгтэй байна бшуу.

Мүн тиихэдэ хүүгэдэй сад-яслинуудаар хүдэлмэришэдөө хангаха асуудал түбхын түрүүндэ шиидхэгдэхээр болонхой. Улаан-Үдэ городто, жэшээнь, манай трестын долоон предприяти (автобаза, хоёр ПМК, барилгые оньһожоруулгын управлени, түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй завод гэхэ мэтэ) байдагшье һаань, эндэ манай трест нэгэшье сад-ясли бариагүй байһаар. Манай барилгашад, илангаяа хүдөөгэй барилгашад, байраһаа холо ажалладаг гээшэ. Тэдэниие ажалдань зөөхэ автобусууд үсөөн.

Эдэ бүхы дутагдалнууд ажалдамнай нилээд һаад татаа. Барилгын мэргэжэлтэдые бэлдэжэ, кадрнуудые тоггонижуулха талаар үнгэрэгшэ хугасаа соо олон хэмжээнүүд абтаһан байха юм. Табан жэл соо 27000 дүрбэлжэн метр, тэрэ тоодо Улаан-Үдэдэ 10 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра баригдаһан байна. Һуралсалай комбинадта 977 хүн һургагдажа, 3089 хүн мэргэжэлээ дээшэлүүлээ. Тиихэдэ инженерно-техническэ 234 хүдэлмэрилэгшэд, тэдэнэй 90 хүниинь Госстройн ба РСФСР-эй Хүдөөгэй барилгын министерствын һургуулинуудта мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ талаар һуралсаһан байна. Гэбэшье үнгэрэгшэ табан жэлэй хугасаа соо манай коллективтэ ажалай бүтээсэ дээшэлээгүй байхаһаа гадна, 16,4 процентээр доошолшоһон байна. Бүхы хүдэлмэришэдэймнай оройдоол гурбан процентнь ажахын тоосоогоор ажаллана. Барилгын объектнүүдые саг соонь бүхы материалнууд болон оньһон түхеэрэлгэнүүдээр хангалга үшөөл һула гээд мэдэрхэ зэргэтэйбди.

Трестын социально-экономическа хүгжэлтын түсэбэй ёһоор, арбан нэгэдэхи табан жэлдэ 25 мянган дүрбэлжэн метр, тэрэ тоодо Улаан-Үдэдэ 15 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд, долоон зуун хүүгэдэй байха сад-ясли (тэрэ тоодо Мухар-Шэбэртэ — 280 хүүгэдэй, Баргажанда — 90 хүүгэдэй, Улаан-Үдэдэ —280 хүүгэдэй), тиихэдэ барилгын мэргэжэл олгодог техническэ училищи, амаралтын байшан болон профилактори баригдахаар хараалагданхай.

Ниитын эмхинүүдэй хүдэлмэриие һайжаруулжа, хүдэлмэришэдые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ талаар оролдолго гаргагдана гээшэ. Барилгын талмай дээрэ хүдэлмэришэдые халуун эдеэгээр хангаха, транспортын ябасые һайжаруулха талаар тодорхой хэмжээнүүд абтана. Ажалые эмхидхэхэ ба салин хүлһэ түлэхэ талаар түрүү арганаудые хэрэглэхые оролдонобди.

Эдэ бүхы хэмжээнүүд өөрынгөө ашаг үрые харуулна гээд һанахаар. Мүнөө жэлэй түрүүшын хахад соо коллективэймнай ажалай бүтээсэ үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ найман процентээр дээшэлээ. Бүхы хүдэлмэришэдэймнай 26,7 процент гэхэ гү, али 20 бригадамнай ажахын тоосоогоор хүдэлдэг болонхой. Элдэб шалтагаанаар ажалһаа һамшаха ушаршье үсөөрөө. Хүдэлмэришэдэй ажалһаа гаралга 0,5 процентээр хороһон байна.

Ажалшадай эрмэлзэл үүсхэлые эдэбхижүүлэн хүтэлхэ хүсэн гэхэдэ, партиина организаци болоно бшуу. Манай партиина организаци энэ талаар горитой хүдэлмэри ябуулһан, ябуулнашье гээшэ. Гэбэшье коллективтэхи коммунистнууднай үшөөл үсөөн. Эндэ нэн түрүүн Гусиноозёрскын 697-дохи ПМК, Хяагтын 466-дахи ПМК, Хориин 335-дахи ПМК-нуудай коллективүүд тухай тогтоолтой. Тэндэхи партиина организацинууд тоогоороо үсөөн, эмхидхэлэйнгээ талаар үшөөл һула байна. Тиимэһээ ажахынгаа хэрэгтэ нүлөөнь һуладана. Энэл шалтагаанаар тус коллективүүд удаахан саг соо түсэбтэ даабаринуудаа дүүргэнэгүй.

Эдэ бүхы дутагдалнуудаа энэ табан жэл соо усадхаха зорилго табинхайбди. Шэнэ заводой ашаглалгада үгтэжэ, проектнэ хүсэндөө орохадонь, хүдөөгэй барилга индустриальна үндэһэ һуури дээрэ табигдахаар хараалагдана. Харанхын барилгын материалнуудые бүтээдэг участок мозаична шэмэглэлгын плиткэнүүдые гаргадаг болонхой. Перлит-бетон таһалгануудые үйлэдбэрилхэ бэлэдхэл хэгдэнэ, багахан хүдэлмэриие оньһожоруулгын участок эмхидхэгдэхэ.

Эдэ хэмжээ ябуулгануудай ашаар арбан нэгэдэхи табан жэлдэ хүдэлмэриингөө түйлалтануудые эрид дээшэлүүлхэ зорилготойбди.

А. САЙКО,
«Бурятцелинстрой» трестые эрхилэгшэ.

Евгения Попова, Галина Митрофанова, Лариса Закамельская гэгшэд—Түнхэнэй районой «Восточные Саяны» колхозой түрүү һаалишад—Галбайн һүнэй фермэдэ ажалладаг. Манай фотокорреспондент С. Балдуевай зураг дээрэ түрүү һаалишадай нэгэн — Е. Поповае харанат. Дүй дүршэлөөр баян һаалишан энэ жэлэй юһэн һарада үнеэн бүриһөө 2.000-һаа дээшэ килограмм һү һаагаа.

Совет орон дотор

ТҮСЭБҺӨӨ ГАДУУР ЭНЕРГОБЛОК...

САРАТОВ. «Шэнэ табан жэлдэ нэгэ энергоблогой орондо хоёрые ашаглалгада оруулха!» гэһэн транспарант Балаковска АЭС-эй барилгын талмайе шэмэглэбэ. Болзорһоо жэл урид — 1983 ондо 1 миллион киловатт хүсэтэй түсэбөөр хараалагдаагүй үшөө нэгэ агрегадые ороной элшэ хүсэнэй системэдэ оруулха гэжэ Саратовгэсстройн коллектив шиидэнхэй.

Атомна элшэ хүсэ түргөөр хүгжөөхэ, энэ табан жэлдэ 24—25 миллион киловатт хүсэтэй шэнэ предприятинүүдые ашаглалгада оруулха гэһэн партиин XXVI съездын хараалһан зорилгонуудта проектһээ иигэжэ «хадууралгань» харюусана. Тиин саратовайхид тэрэнэй 2 миллиониие үгэхэ байна.

Барилгашад ниимэ шангa программые дүүргэжэ шадаха арга боломжонуудтай. Гагнагшад, бетонщигууд болон хабсаргагшад станциин талмай дээрэ хурдадхагдаһан графигаар хүдэлжэ эхилээ. Гол барилганууд индустриальна аргаар хабсаргагдана. Социалис Ажалай Герой Н. Деркачай лаадаг бригада заводто гүйсэд шахуу бэлэн болгогдоһон хэрэгсэлнүүдээр реакторна отделениие хабсаргана.

Мүнөө жэл барилгашад 30 гаран миллион түхэриг, харин ерэхэ жэлдэ хоёр дахин ехэ мүнгэ ашаглаха болоно. Энэ табан жэлдэ энергоблогуудые болзорһоонь урид ашаглалгада оруулхабди гэжэ барилгашадай коллектив этигэнэ.

МҮНӨӨ ҮЕЫН АГУУЕХЭ УРАН ЗУРААША

МОСКВА. СССР-эй Хэлхээ холбооной министерство Пабло Пикассогой дүрэ зурагтай почтын марка хэблэлдэ бэлдэбэ. Агууехэ уран зураашын түрэһөөр 100 жэлэй ойе совет почто октябриин 25-да тэмдэглэхэ юм.

Пикассодо зорюулагдаһан почтын марканууд манай орондо гурбадахяа хэблэгдэхэнь. А. С. Пушкинай нэрэмжэтэ Уран зурагай искусствын гүрэнэй музейн омогорхол болохо «Девочка на шаре» гэжэ зурагтай маркануд арбан жэлэй саада тээ гаргагдаһан юм. Харин 1973 ондо уран зураашын дүрэ зурагтай марка гаргагдаа. Тэрэл жэлдэ элдэб оронуудай почтын албан зургаанууд гайхамшагта уран бэлигтэниие хүндэлһэн байна.

Пикассогой портредуудтэй болон зурагуудтай маркануудай тоо зуу гаран болонхой. Тиин энэ коллекциинь таһалгаряагүй ургана. Уран зураашын элдэб бүтээлнүүд, портредууд, жанртай зурагууд, эб найрамдалай тала баригшадай түрүүшын конгрессдэ зорюулһан тэрэнэй суута «Эб найрамдалай гулабхаа» мүнөөнэй маркануд дээрэ харуулагданхай. Фашис муухай ашануудые элишэлэн буруушааһан «Герника» гэжэ эгээл мэдээжэ зурагынь почтын хоморсой шухаг зүйл болонхой.

(ТАСС).

АЖАЛАЙ СЭХЭ ХАРГ[...]

Нарһатаһаа зүүн-хойшоо заһамал харгы зурьна. Энэ харгын зүүн талада Шулуун бааза гэжэ нэрлэгдэһэн фермэ харагдадаг. Тэрэ Яруунын районой томо ажахынуудай нэгэн — Нарһатын совхозой һаалиин фермэ гээшэ. Энэ совхоз 1950 онуудай һүүл багта хэдэн ажахынуудһаа бүридэһэн намтартай. Догно нютаг совхозой хоёрдохи отделени юм. Тэрэл үедэ энэ фермэ баригдаһан байна. Тиигэжэ һаалишадай бишыхан тосхон бодоо һэн.

Энэ фермын һаалишад совхозоо, районоо холо саагуур суурхуулжа үргэлжэлһөөр. Эндэ район соогоо, социалис мүрысөөндэ жэл бүри амжалта түйлажа, мэдээжэ болоһон Цырендулма Жамбаловна Гурожапова ажаллана.

Энэ һаалишантай суггаа хүдэлжэ, мүн лэ жэлһээ жэлдэ ехэ һү һаадаг, бэрхэ хүдэлмэрилэгшэ, тэрэнэй нүхэр Дулмажап Доржиевна Шираповагай амжалта мүн лэ һайн.

Дулмажап Доржиевна Ширапова дээрэ дурсагдаһан Догно нютагай басаган. Үшөө 16-тайхан ябахадаа малда хүдэлжэ эхилһэн намтартай. Тэрэ үедэ хонин ажалда орожо, гурбан жэлдэ хүдэлөө. Иигэжэ хүлөө шоройдожо, хүн болоо бэлэй. Хони харууһалжа, түлыень абаха гээшэ амар хэрэг бэшэ ааб даа.

Энээнэй удаа жараад оноор тэрэ Шулуун баазада һаалишан боложо ерээ һэн. Тэрэ гэһээр мүнөө болотор энэл фермэдэ таһалгаряагүй хүдэлнэ. Эдэ олон жэлнүүд соо хэды ехэ уһан урдааб, хэды ехэ хубилалта ажалдамнай, орон доторнай болооб?

...Үшөө август һарын эхин, зунай халуун хаһа байгаа. Совхозой хүдэлмэришэд ниитынгээ малда үбһэ тэжээл бардам хүрэхөөр бэлэдхэжэ абахын тула бүхы хүсэ шадалаа элсүүлнэ. Тиихэдэ һаалишад, мүн бусад малшад ниитынгээ малые һайнаар харууһалжа, ашаг шэмыень дээшэлүүлхын түлөө ажалайнгаа баян дүй дүршэлые зорюулжа байгаа һэн.

Бидэ совхозой парткомой секретарь Цыренжап Дугдановтай Дулмажап Шираповагай гэртэ ерэбэбди.

— Эндэл манай суута һаалишанай нэгэн Дулмажап Доржиевна һуудаг юм. Мүнөө гэртээ байха гээшэ гү? Үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын халуун хаһа байна ха юм даа. Фермымнай һаалишад зуһаландаа, холо — хорёод модоной газарта юм. Һаяхан Аршаанда амараад ерээ һэн. Магад, гэртээ байжашье болохо,— гэжэ намдаа хэлээд, секретарь хүнгэн машинаһаа солбоноор буужа, хорёогойнь багахан үүдэ нээбэ.

— Хүн биил ха, ороё! — гэнэ.

— Амар сайн! Ажалдаа гэжэ һанаалди, гэртээ байба ха юмта. Үшөө ошоодүй гүт, Дулмажап Доржиевна?— гэжэ Цыренжап Шойдонович хандана.

— Сайн, сайн! Дээшээ гаржа һуугыт. Аршаанһаа ерэһээр ажалдаа ороодүй байнаб. Үхибүүдээ ябуулнаб. Нэгэмнай аяар Узбекистанда хүдэлдэг зад, ерээ һэн. Һая басагаяа мордохуулаад, хубсаһа хунарынь һэлбэжэ һууналби даа. Ажалдаа һанаагаа зобожол байнаб. Үглөө ябаха һанаатай һэм.

— Хари, үнеэдытнай хэр һаажа байгаа хэб, һаянай хододо бороо ороод, харгы муу болошоо. Хүнгэн машинаар зуһаланда хүрэхэ гээшэ бэрхэтэй. Мүнөө һүеэ дээшэлүүлхэ ехэ зорилго табижа байнабди.

— Һанаандаа ехэл яраналби даа...

— Шэнэ жэлһээ хойшо нилээд амжалтатай хүдэлнэт. Һүнтнайшье ехэ. Тиигэжэ танайнгаа амжалтатай танилсуулхаяа корреспондентые асараабди.

— Минийшье амжалта тиимэшье ехэ бэшэ юм ааб даа. Манай эрхим һаалишан Цырендулма Жамбаловна Гурожапова ехэ һү һаана,— гээд, Дулмажап Доржиевна бидэн тээшэ харана.

— Дулмажап Доржиевна өөрөө үнинэй һаалишан. Жэл бүри совхоз соогоо хоёрдохи һуури эзэлжэ, район дотороо түрүү зэргэдэ ябадаг,— гэжэ Цыренжап Шойдонович үгэ залгуулан хэлэбэ.

Ширапова Дулмажап Доржиевна арбадахи табан жэлэй туршада үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 2.577 килограмм һү һаагаа. Энэнь түсэбһөө 22,6 процентээр гэхэ гү, али 475 килограммаар ехэ болоно. Эгээл ехэ амжалта 1979 ондо түйлажа, үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 3.258 килограмм һү һаагаа бэлэй.

—Иимэ олон жэлдэ ажаллахадаа өөрынтнай дүй дүршэл ехэ боложо, өөрын һанамжа, ажалай харгы, зам олоһон байгаа ёһотойт, — гэхэдэмни, Дулмажап Доржиевна миһэд гээд, иигэжэ хөөрэбэ.

— Тиимэшье ондоо ехэ юумэн үгыл даа. Минии һанахада, малайнгаа байра байдалые ариг сэбэр байлгаха, өөрөө тугалаа абахада, һайн байдаг. Тэдэнээ түлжүүлжэ, ехэ болгоходоо эгээл һайн, һү ехэтэй болохо гэжэ һанаһан туганнуудаа амяарлажа абадагбди. Хүдэлжэл ябахадаа эдэ бүгэдые дүршэл болгон хадууужа, үнеэдэйнгээ үүлтэрыень һайжаруулхын түлөө оролдодогбди. Үнеэдээ өөһэдөө үрэжүүлхэ талаар яһала дүй дүршэлтэй болонхойбди. Өөрөө үнеэдээ үрэжүүлхэдээ ямар сагта тэдэмни тугаллахаб гэжэ һайн мэдэдэг гээшэ аабзабди даа. Тиихэдээ һү ехээр һаахада, мүн лэ энэ нүлөөлдэг байна.

— Та 1979 ондо 3258 килограмм һү үнеэн бүриһөө һааһан байнат. Хайшан гээд иимэ ехэ һүн абтаа гээшэб?— гэжэ асуубабди.

— Совхозойнгоо ажалшадай бэлдэһэн үбһэ тэжээл зүбөөр буйлуулжа, гамтайгаар хэрэглэһэнэй аша туһа бии. Тиихэдэ үнеэдээ нэгэ хэмдэ һааха, бэлшээридэ гаргаха тон шухала. Үнеэдэйнгээ дэлэн эльбэжэ, бүлеэн уһаар угаажа, аршажа байхада, хүхэниинь үбдэдэггүй. Тиимэһээ һүшье оросотой гү гэжэ һанагшаб. Эдэ бүгэдые һаалишан бүхэн һайн мэдэхэ юм аабза. Малайнгаа тэжээл буйлуулжа, үнеэдээ хооллуулхада аргагүй һайн. Совхозоймнай дирекци, партком тэжээл буйлуулдаг цех хүдэлгэхэ хэрэгтэ яһала горитой анхарал хандуулна. Энээнэй ашаар бидэ, һаалишад, нилээд ехэ һү абана гээшэбди.

Дулмажап Доржиевна Ширапова иигэжэ жэлһээ жэлдэ һү һаалияа дээшэлүүлнэ. Тэрэ социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг. Суггаа хүдэлдэг нүхэр Дэжэд-Ханда Очировна Доржиеватай мүрысэдэг юм.

1973 ондо, мүн 1977 ондо «Социалис мүрысөөндэ илагша» гэһэн тэмдэгтэ хүртэһэн байна. Дулмажап Доржиевна энэ жэлдэ — 1981 ондо коммунис ажалай ударник болоо.

— Та, гансал өөрынгөө дүй дүршэл хэрэглэжэ иимэ амжалта түйланагүй ёһотойт? — гэхэдэмнай, түрүү һаалишан иигэжэ хэлэбэ:

— Минии һургуули[...] даа. Табан класс д[...] би. Тиигэбэшье ма[...] хабаатай элдэб жур[...] техническэ заабари[...] до уншажа байдагб[...] районойнгоо «Ул[...] республикынгаа «Бур[...] «Правда Бурятии» [...] дые абадагбди. Эд[...] нүүд соо бидэнд[...] олон һонирхолтой [...] тунхаглагдадаг гэш[...] ша хүндэ хэрэгтэй [...] нуудые уншажа, нют[...] гаа түрүү хүнүүд[...] далтай танилсахада [...] тайшье, һониншье [...] Тиигэжэ тэдэнэй т[...] дүршэл хэрэглэхэ ар[...] дог лэ даа.

Дулмажап Дорж[...] гэр соо сэбэрхэн, [...] хидоор хибэс, телеви[...] мэтэ бусад зүйлнүү[...] мэглэнхэй. Радиол[...] магнитофоншье бии[...] най һанал таа[...] шэнги түрүү һаалишан[...] гөө иигэжэ үргэлжэл[...]

— Мүнөө хүн зоной [...] улам бүри һайжарна[...] янзын эд бараан элбэ[...] гээр гарана. Тиимэ[...] бүүдтээ баһал элдэ[...] юумэ абахеш даа. Ор[...] һонирхохош. Гурбан[...] тэйби. Ехэ басагамни[...] гэй ССР-эй ниислэл [...] хотодо ажаллана.

Һая болоһон пар[...] XXVI съезд дээрэ б[...] ороной хүн бүриин [...] далые һайжаруулха [...] раалагдаһан асари [...] раммыень уншажа [...] даа, үнэн зүрхэнһөө [...] бүри һайнаар хүдэлэ[...] урдынхиһаа эршэтэйг[...] лаха дуран хүрэдэг. [...] иигэжэшье һанадаг[...] суггаа хүдэлжэ ябаһа[...] ни иигэжэ бододог, [...] дэг, хэлсэдэгшье [...] Үнгэрэгшэ үбэлэй һ[...] үнеэн бүриһөө дунд[...] 2003 килограмм һү [...] гаа. Жэлэй эхинһэ[...] 1491 килограмм һү [...] ябана. Мүнөө совхоз[...] хоёрдохи һуурида [...]

Дулмажап Доржиев[...] сал урдахи ажала[...] ябадаггүй, олониитын[...] али болохо хөөрэлдэ[...] хэдэг, суглаанда [...] гээр хабаадалсадаг [...] Суггаа хүдэлһэн нүхэ[...] гоһон шэнэ юумэн[...] хөөрэжэ үгэдэг [...] совхозой парткомой [...] Цыренжап Шойдопо[...] данов тэмдэглэнэ.

Түрүү һаалишан [...] дүй дүршэлые зал[...] дамжуулан үгэдэг [...]

Нарһатын совхозой [...] шад арбан нэгэдэхи [...] лэй түрүүшын жэлдэ [...] гээ малай ашаг шэмэ[...] лүүлжэ, сагаан эд[...] дэлбэгээр абажа, [...] үнгэрэгшэ жэлэйхиһэ[...] гүй ехээр худалдаха[...] ланхай.

— Жэлэй дүүрэтэр [...] 18300 центнер һү со[...] абахабди. Эхэ ороно[...] нэйнгээ 16100 цен[...] тушааха болонобди. [...] рюусалгата даалгабар[...] жалтатайгаар дүүр[...] дамжаггүй, — гээд п[...] секретарь Цыренжап [...] найдамтайгаар мэдүү[...]

Иигэжэ үнэн сэхэ[...] даа хандадаг Дулмаж[...] жиевна Ширапова ш[...] лишадай хүсэл эрмэ[...] совхозой амжалтад[...] ехэ хуби нэмэри бол[...]

Д. ГА[...]

Яруунын район.

СУУТА ГОРНЯК

КАЗАХЫН ССР. Джезказганска горно-металлургическа комбинадай Восточно уурхайда бригадаараа сүүдхын туршада мянган тонноһоо бага бэшэ руда малтаха гэһэн үүсхэл мүндэлһэн байна.

Мянгатанай нэгэ бригадые суута горняк, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто Абдыкадыр Бекматов хүтэлбэрилнэ. Тэрэ 57-дохи шахта-гигантда хүдэлдэг.

Абдыкадыр Бекматов — үйлэдб[...] зохидоор хүтэлбэрилэгшэ, ниитын [...] да эдэбхитэйгээр хабаадагша, горсо[...] депутат, профсоюзай рудкомой г[...]

Ажалдаа гайхамшагта амжалта [...] һанаингаа түлөө А. Бекматов 1981 [...] СССР-эй Гүрэнэй шанда хүртэхөөр [...] шалагданхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Абдыкадыр Бе[...]товай (дундань) хүтэлбэрилдэг бр[...]дынхид.

АРАДУУДАЙ ХАНИ ХОЛБООНОЙ ЗОХЁОН БАЙГУУЛХЫ ХҮСЭ[...]

Коммунис байгуулалтын замай зайлашагүй шата бологшо хүгжэлтэ түгэс социализмын үедэ манай ороной нацинууд, арад үндэһэтэд улам ехээр ойртолсоно, тэдэнэй социальна, политическэ ба оюун бодолой нэгэдэл улам батажана.

Нүхэр Л. И. Брежнев партиин XXVI съездэ КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл хэхэдээ, хүсэн түгэлдэр энэ хани нэгэдэлэй хүгжэлтын замые тодорхойлон, иигэжэ тэмдэглээ һэн: «ОЛОН ҮНДЭҺЭ ЯҺАТАНАЙ МАНАЙ ЭХЭ ОРОНОЙ БҮХЫ АРАДУУДАЙ АХА ДҮҮГЭЙ ХАНИ БАРИСААН ХЭЛБЭРИШЭГҮЙ БЭХИЖЭНЭ. Манай хараа шэглэл — республика бүхэнэй материальна ба ухаан сэдьхэлэй неөсэ хүсэнэй ургахатай хамта бүхы ороной тэгшэ тааруугаар хүгжэхын тула тэрэниие хүсэд дүүрэнээр хэрэглэхэ ябадал болоно».

1.

Буржуазна үзэл бодол номногшод КПСС-эй национальна политикые хазагайруулна, совет нацинууд болон арад үндэһэтэдэй хүгжэн һалбаралгын ба ойртолсолгын үг удха мэдэрхые хүсэдэггүй. Һүүлэй үедэ, илангаяа ССР Союзай эмхидхэгдэн байгуулагдаһаар жаран жэлэй ойн ойртохотой дашарамдуулан, баруун тээхи оронуудта хэблэгдэн гарадаг олон газетэнүүд, журналнууд манай ороной арадуудай ажабайдалай түхэл шэнжын үг үндэһэниинь—ниитын шэнэ байгуулалта бэшэ, социализм бэшэ, харин национальна шэнжэ дотор байдаг ямар нэгэн нюуса хүсэн болоно гэжэ «тодоруулха» һэдэлгэ гаргана.

Гэхэ зуура СССР-эй үндэһэ яһатадай харилсаанай хүгжэлтын зайлашагүй ёһо гуримые «болюулха» һэдэлгэ империализмын үзэл бодол номногшодой хэды гаргабашье, тэрэнь бүтэнэгүй. Үнэн ушарынь юуб гэхэдэ, арадуудай хоорондын харша харилсаае, национальна һаад түбэгүүдые имагтал социализмын үндэһэ һуури дээрэ зайсуулжа шадагдаха, энээнһээ уламжалан, нацинуудай һалбарал, тэдэнэй ойртолсолго, аха дүү ёһоной хани нэгэдэл түйлагдаха. В. И. Ленинэй хэлэһэнэй ёһоор, энэ хадаа, нэгэдэхеэр, экономическа бодомжоһоо, хоёрдохёор, интернационализмын ба демократизмын мэдэрэлһээ эшэ үндэһэтэй байна. (Гүйсэд суглуулбари 30-дахи томой 121-дэхи нюур).

Совет нацинууд болон арад үндэһэтэдэй һалбаралга ба ойртолсолгые түрүүшын ээлжээндэ социалис гүрэнэй экономическа хүгжэлтэ ба наринжалгатайнь Ленинэй холбодог байһые харанабди. Владимир Ильич национальна харилсаанда арадай ажахын нүлөөлэлгые онсо удха шанартай гэжэ мэдэрэн, тэрэниие нягта нэгэдэлтэй гэжэ ойлгодог, экономикын бүхы һалбаринуудай бата холбоо хангажа болохо, хангаха шухала гээд тоолодог, совет республиканууудай экономическа холбоо барисаа саг үргэлжэ бэхижүүлхые уряалдаг байһан. Энэ хараа бодолһоо ямарааршье сухарилгые коммунизм бэшэ, харин областной шэнжэтэй, эмхи гуримгүй--синдикализм гэжэ нэрлэдэг байгаа.

Манай парти шэнэ общество тогтоон байгуулгын үедэ субъективизмһээ, (гансал өөрын бодол баримталдаг үзэлһөө) үндэһэ яһанай хизаарлагданги аараг бодолһоо сүлөөрһэн, ленинскэ национальна политика бэелүүлэн, нацинуудай харилсаа холбоо үргэдхэхын тула шухала оршон байдал, тэдэнэй улам ойртолсолго хангаа. Союзна ба автономито республикануудай экономическа хүгжэлтын хэм хэмжээе тэгшэдхэлгэ ленинскэ стратегитэй зохилдуулагдан бэелүүлэгдэһэн байна. Зарим нацинуудай өөһэдтөө промышленность хүгжөөдэг байхадань, харин бусад зариманай — имагтал хүдөө ажахы эрхилдэг капитализмын үедэхи ажалай хубаарилые тэрэ стратегинь эрид буруушаадаг байгаа. Тиимэ хубаарилые социализм эсэслэн усадхаа. Экономическа ба соёлой талаар гээгдэнги республиканууд мүнөө манайда байхагүй, бултадаа хүгжэнги промышленностьтай, оньһожоруулагдамал хүдөө ажахытай, научно-техническэ түгэлдэр хүсэтэй болонхой.

СССР-эй арадуудай бодото дээрээ адли тэгшэ байдалтай болохотой хамта, арадай ажахын нэгэдэмэл комплексын хурдан түргэн, түгэс бүрин хүгжэлтэ — тэдэнэй харилсаанай онсо шэнжэнь болоно. Үйлэдбэриин 400 гаран һалбариие, өөрын тусгаар балансда байдаг 44 мянга үлүүтэй нэгэдэл ба предприятиие, 26 мянган колхоз, 21 мянга гаран совхозые нэгэдхэһэн энэ түгэс комплексын ажал ябуулгаһаа харахада, республика бүхэнэй экономиконь ниитэ союзна экономикын таһаршагүй хубинь болоно, тэрээнтэй нягта холбоотой байна.

Нэгэдэмэл арадай ажахын комплексын хурдан түргэн хүгжэлтэ үйлэдбэриин хамтадхагдаһанай, тэрэнэй эмхидхэл ба хүтэлбэриин улам наринжуулагдан һайжаруулагдаһанай хэм соо ургана. Хүгжэн батажаһан социализмын онсо илгаануудые хараада абаһанай, «Түсэблэлгэ һайжаруулха, үйлэдбэриин ашаг үрэ ба хүдэлмэриин шанар дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ажахы эрхилэлгын онол арганудай нүлөөлгэ ехэ болгохо тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые бэелүүлһэнэй үндэһөөр мүнөө тэдэ асуудалнууд шиидхэгдэжэ байнхай. Дурсагдаһан документ дотор хараалагдаһан хэмжээнүүдые бэелүүлгэ интернациональна ба национальна аша туһые бүри һайнаар таараалдуулха арга олгохо, республикануудай хүтэлбэриин, зохёон байгуулхы үүсхэлнүүдэй демократическа ёһо гуримые бэтадхан хүгжөөхэ ябадал хангана, хүнүүдэй түүхэтэ шэнэ нэгэдэл бологшо — совет арадай оршон мандалгын экономическа эшэ үндэһые бэхижүүлнэ.

2.

Ленинскэ национальна политика мүнөөнэй оршон байдалда, 1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үе соо бэелүүлэгдэхэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд дотор бэелэлээ олонхой. Коммунис байгуулалтын шэнэ шатые нээһэн арбан нэгэдэхи табан жэл национальностьнуудай хоорондын мүнөөнэй экономическа харилсаанай өөрсэ ушарнуудые ехэбшэлэн тодорхойлно. Тэдэнь ямар өөрсэ ушарнууд болоноб?

ССР Союзай бүхы талаараа бүрин тааруугаар хүгжэлгын аша туһада республика бүхэнэй материальна хүсэ шадалые арьбадхаха, тэрэнэй экономическа ба өөрыгөө хамгаалха түгэлдэр хүсые улам шэнгадхаха оролдолго гаргахадаа, арадай бүхы ажахые эршэ түгэс хүгжэлтын замда оруулха, научно-техническэ дэбжэлтэ түргэдхэхэ, хүдэлмэриин ашаг үрэ ба шанар дээшэлүүлхэ, арадай ажахын тусхай зорилгото программануудые хараалха ба бэелүүлхэ, коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури табиха гол шэглэлнүүдтэ неөсэ хүсэнүүдээ гулидхан элсүүлхэ ябуулгануудые парти онсо шухала удха шанартайдэ тоолоно.

Ниитэ союзна экономическа зорилгонуудые түрүүшын ээлжээндэ табиха ба шиидхэхэдээ, республикануудай аша туһые хохидолдо оруулнагүй. Яахадааб гэхэдэ, ажахын арга боломжонууд ба неөсэ баялигуудай мүнөө улам ехээр ниилэн хамтаржа байһан ушар тэдэнэй тус бүриин — эгээн багашье, эгээн томошье республикын хүгжэлтые түргэдхэнэ. СССР-эй экономическа, научно-техническэ хүсэ шадалай ургахатай хамта хаана ажаһуудагһаань дулдыдангүй, хүнүүдэй али бүхы эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангаха эгээн таарамжатай арга нүхэсэлнүүдые бүридүүл[...] тэй хамта энэ хүсэ [...] арьбадхаха арадай [...] нэгэдхэмэл комплекс[...] жүүлхэдэ, республик[...] саашадаа һалбарха[...] дэг бүхы нацинууда[...] үндэһэтэдэй эрмэл[...] ехэ болоно.

Ниитэ союзна [...] мүн тэрэнэй бүридэ[...] нуудай хүгжэлтын ш[...] лэлые Коммунис парт[...] гүрэн анхаралтайгаар [...] хаража байдаг. Ленин[...] арадуудай хүсэл эр[...] бүрин хараада аба[...] түргэнөөр хүгжөөх[...] нютагуудта онсо анх[...] дуулан, тэдэ бүгэдын [...] адли тэгшэ байдал [...] литика урда мэтээр [...] лан бэелүүлнэ гэжэ [...] XXVI съезд дээрэ [...] дээ һэн.

Арбан нэгэдэхи таб[...] лэй онсо илгаанууд[...] дуулан, республикану[...] номическа хүгжэлты[...] хэмжээе саашадань [...] хэлгын дэлисэ ба эрш[...] хойлогдонхой. Ж[...] промышленна продук[...] тээлгын бүхы ССС[...]

ХЭЛЭҺЭН ҮГЭМНАЙ БАТА

Совет хүнүүдэй ажабайдал жэлhээ жэлдэ hайжарна, соёл культура дээшэлнэ. Тиимэhээ хүнүүд мүнөө үнэтэй сэнтэй, шанар hайнтай эд бараа ехээр абадаг боложо байнхай: соёлой-ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын эд бараан нилээд ехээр худалдагдана. Жэшээлхэдэ, 1980 ондо хүн зон 40 миллион час, 12 миллион телевизор, радиоприемник болон радиоло, нэгэ миллионhоо үлүү хүнгэн машина худалдан абаhан байна.

Гэхэтэй хамта, арад зоной үргэн хэрэглэлэй зарим эд бараан дуталдана. Юундэб гэхэдэ, промышленна зарим предприятинууд үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилэн гаргаха хэрэгтэ анхаралаа багаар хандуулна.

Партимнай XXVI съезд арбан нэгэдэхи табан жэлдэ эд бараа худалдаха хэмжээе 22—25 процентээр дээшэлүүлхэ гэжэ хараалаа. Энэ түсэбтэ даабарие дүүргэхын түлөө манай республикын худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд, тэрэ тоодо «Росгалантерея» гэжэ баазын коллектив, бүхы хүсэеэ элсүүлэн ажаллаха ёhотой болоно.

Худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд мүнөө промышленна предприятинуудтай нягта холбоотойгоор ажаллаха зэргэтэй. Ушар юуб гэхэдэ, тэдэнэй үйлэдбэрилэн гаргаhан эд бараанай хэмжээнhээ манай ажал сүм дулдыдаха байна бшуу. Бидэнэр шанар hайнтай, худалдан абагшадай үндэр эрилтэнүүдтэ харюусамаар эд бараа худалдаха ёhотойбди. Гэхэтэй хамта, манай республикын зарим предприятинууд шанар муутай эд бараа үйлэдбэрилэн гаргана. Тэрээнhээ уламжалан, нилээд ехэ эд бараан худалдагдангүй складууд ба магазинууд соогоо үлэнэ.

Манай, «Росгалантерея» баазын коллектив, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ оролсоод, хүн зониие hайнаар хангахын түлөө оролдоно. Жэшээлхэдэ, байгша оной гурбан кварталайнгаа түсэбые 5 миллион түхэригөөр үлүүлhэн байнабди. Үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхитэй сасуулбал, энэ жэлдэ эд бараа 27 процент ехээр худалдаабди. Олзо оршо оруулха түсэб 110 процент дүүргэгдээ.

Эдэ бүхы амжалтануудые түйлаhанайнгаа түлөө манай баазын коллектив республикын Министрнүүдэй Соведэй, облсовпрофой дамжуулгын Улаан тугта, нэгэдэхи мүнгэн шанда хүртэhэн байна. Гэхэтэй хамта, КПСС-эй райкомой, районно Соведэй гүйсэдкомой дамжуулгын Улаан тугта хүртэдэг гээшэбди.

Коллектив соогоо социалис мүрысөө hайнаар эмхидхэhэнэй ашаар ажалай амжалтанууд түйлагдаа гэжэ онсолон тэмдэглэхэ хүсэлэнтэйб. Складуудые даагшанар З. И. Корниенко, М. П. Еланова, Т. Т. Суворова, товароведүүд З. И. Дианова, В. И. Давыдова, Н. К. Лиханова, С. Т. Бородина, ахалагша экономист О. П. Убеева, комплектовщик В. В. Ливадний болон бусад социалис мүрысөөнэй түрүүшүүл гээшэ. Эдэнэрнай ажал хэрэгтээ элэбхи үүсхэл гаргадаг, ажалдаа зохёохы ёhоор хандадаг хүнүүднай юм. Баазымнай коллектив материально-техническэ баазаяа hайжаруулха хэрэгтэ нилээд анхарал хандуулна. Арбадахи табан жэлэй туршада хэдэн склад, автомашинын гараж бодхооhон байнабди. Гэхэтэй хамта хүдэлмэрилэгшэдэй hайнаар ажаллаха эрхэ байдал олгогдоно. Дулаан складуудые бариhанай ашаар үбэлэй янгинама хүйтэндэ даарангүйгөөр ажаллаха арга олдоо. Ушар тиимэhээ кадрнуудай ажалhаа гаража ошохо ушар усадхагданхай.

Баазын партийна, профсоюзай болон комсомолой организацинууд худалдаа наймаанай талаар хүн зониие хангалгын шанарые hайжаруулхын тула нилээд оролдодог байна.

Коллективнай КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, байгша онойнгоо түсэбые декабриин 20 болотор сүм дүүргэхэбди гэhэн социалис уялгануудые абаад, тэрэнээ амжалтатайгаар дүүргэхын, хэлэhэн үгэдөө хүрэхын түлөө бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллажа байна. Энэмнай Бурядай АССР-эй байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойдо ажалай бэлэг болохо байhаниинь дамжаггүй.

Г. СТЕПАНОВ,
«Росгалантерея» баазын директор.

Манай уран зохёолшодой шэнэ бүтээлнүүдhээ

Ардан АНГАРХАЕВ

МҮНХЭ НОГООН ХАСУУРИ

(Түгэсхэл. Эхиниинь октябриин 25-най номерто).

Дэбшэнэй шал hогтуу юумэдэл, Мэдэгмаа урдаhаань хараад абаба. Элүүртээ иигэжэ сэдьхэжэ ябанашьегүйш, үглөөдэр тэлэрээд, энэ хэлэhэндээ үнэншэхэгүйш гэhэн бодол нюдэн сооно манарна.

Дэбшэн hуури дээрэhээ урагшаа даб гээд, амисхалаараа Мэдэгмаагай нюур дайран hагад, үбдэгөөрөө үбдэгынь тулгашаба.

—Мэдэгмаа, hайхан гоё үгэнүүдые хэлэлсэхэ үемнай үнгэршөө. Юрэл шиидээд лэ... Би... хамта hайн ажаhуухынгаа түлөө оролдохоб...

Мэдэгмаагай нюдэн соо ямар нэгэн ойлгогдошогүй, туршаhан гү, али урмаа хухарhан гү—нэгэ hүүдэр бүрэлзэн бии болошобо.

—Ши иигэжэл шиидээд лэ ерээ гүш?

—Тиигээб! — гэжэ гансата Дэбшэн хэлэбэ.

Мэдэгмаа үшөөшье урмаа хухаршаба хэбэртэй. Теэд заримдаа худалые үнэн гэжэ ойлгоhон хэбэр үзүүлжэ, мэхые hайхан болгохошье ушар тохёолдодог ха юм даа гэhэндэл, Мэдэгмаа шэгээ хубилгажа, урихаар Дэбшэниие хараба.

Ши hайн хүнши, — гэжэ Дэбшэн уяраhан хоолойгоор дуугарба.

Мэдэгмаагай гарнуудые гартаа абажа, нюуртаа няагаад, үнеэнэй hүнэй, шэбхын, унайн, ногооной үнэртэй үбэр дээрэнь тонгойн хүдэлхэеэ болишобо.

Үүдэн түрд гээд, богоhын саана абтархан бараан дэгэлтэй ута субаяа хэдэржэрхиhэн хүн зогсожо байба.

Дэбшэн Мэдэгмаагай гар бариhан зандаа өөдөө үндын, орожо ерэhэн хүниие тэндэнь шатаажархиха мэтээр галагар нюдөөрөө хёлойбо.

Мэдэгмаа гараа hуган, табуреткэтээ гэдэргээ сухаришаба. Дэбшэнэй нюдэд лаампын улаабтар hүлэмхи галда шуhанай үнгэ түхеөхэдэл гэбэ.

Мэдэгмаагай эрьен харахада богоhын дэргэдэхи хүнэй нюур сайбажа, хэмhээнь үлүү ута, амигүй хүйтэн шэнгеэр hанагдаба.

«Дядя Гомбожаб! — гэжэ Дэбшэн хоротойгоор шэбшэбэ. —Үхибүүеньшье, нохойнуудыеньшье өөртөө эрьюулжэрхиhэн байнаш. Нохойнуудшье хусалдаагүй».

—Уряалгүй айлшан ямар агша бэлэй, — гэжэ өөрыгөөшье, Дэбшэнииешье хэлэhэниинь мэдэхээр бэшээр хорд байса дуугараад, мүргэлдэхэеэ зэhэhэндэл, Гомбожаб толгой-

РОМАНҺАА ХЭҺЭГ

гоо урагшань залаад, столдо дүтэлбэ. — Хүлисэгты!

Тэрэнэй субаяа тайлангүй, столой нүгөө талада онигорхон нюдэеэ хюрбылгэн, сэб сэхэ хараад hуушахада, архиин үнэрэй гэр соо гутахадал гэхые Дэбшэн мэдэрбэ.

— Дэбшэн, шиниингээ ерэhые дуулаад, хорхойн мүрөөр мүшхэжэ, шамайгаа олобоб. Уулзаhанайнгаа баяр хубаалдаял даа!

Гомбожаб нэгэшье хүдэлэнгүй, гонзогор боро нюур дээрээ нэгэшье шэнжэ түhөө гаргангүй гэтэhээр;

—Хубаалдаял теэд, — гэжэ Дэбшэн бүрд гэбэ.

—Шимни бүхы... Элементарна частицануудые ургалжа бариад, зоопаркын ангууд мэтээр, нэжээдээр клеткэнүүд соо хаажа шадаа гүш, үгы гү? Хэрбээ энэ саг соо хонишоноор ажаллаа hаа, хэдэн хорёо хонидтой болошоод байха hэнши... Теэд Менделеевэй алдар соло хонишонойхиhоо ехэ юм ааб даа! Менделеевэй химическэ элементнүүдэй таблица шудалхаhаа гадна Азаргаевай бии болгоhон аймшагтай заанууд элементарна частицануудай таблицые hургуулиин үхибүүд шудалжа, үйлэ тамаа үзэхэнь ха юм даа.

Дэбшэнэй шарай хүхэ сагаан болошобо.

Мэдэгмаа Гомбожабые сухалтайгаар харан, бүхы бэеэрээ тэрээн тээшэ эршэмтэйгээр эрьелдэшэбэ.

—Хүнэй хоро малтаагүйдөө hанааншни дутуу байгша гү?— гэжэ хатууханаар асууба. —Үнинэй уулзаагүй нүхэд аад, бэе бэедээ шүдөө юундэ хурсалнабта!

— Уралаа нялсан озолдохо, тэбэрилдэхэ байгаабдил? —гэжэ Гомбожаб жэрхэнгеэр амаа жэмылгэбэ. —Дэбшэнэй юундэ ерэhые би мэдэнэб...

—Заа, заа! — гэжэ үхибүү хориhондол, Мэдэгмаа дуугарба.

—Дэбшэн! Бухиндаагаа ондоо газарта гаргахаар ха юм. Эндэшни юрэ борын зон. Хүхилгэн гээшые балай мэдэхэгүй, — гэжэ Гомбожаб үшөө гаарашаба. — Ши ехэдээл hаа, нэгэ hара болоод, эндэhээ арилна аабзаш...

—Дэбшэн нютагтаа ходо байхаар ерээ, — гэжэ Мэдэгмаа гэнтэ хубилан, Гомбожабые наадалан хэлэбэ. —Эрдэмэйнгээ ажалые хаяа.

—Аа-а! — гэжэ Гомбожаб ойлгогдохогүйгөөр татаба. Тиигээд гэнтэ миhэд гэжэ, костюмайнгаа дотор хармаанhаа нэгэ шэл архи гаргаба. — Тэмдэглэхэ хэрэгтэй... Мэдэгмаа, эдеэгээ түхеэрээдхил даа.

Бодожо субаяа тайлаад, арадахи оронойнгоо бүхөөгтэ нэмэрюулжэрхибэ. Тиигээд дахин столдоо hууxадаа, ондоохон хүн болошобо.

—Мэдэгмаа юу хэлэнэб? — гэжэ hонирхонгёор, этигэжэ ядангяар Дэбшэнhээ асууба.

Дэбшэн абяагүй, Гомбожабые шоолон шэртэhээр. Теэд сэдьхэлэйнь оёорто энэ үдэшэ боложо байhан юумэн жэгтэйхэнээр hанагдаба.

Шара-Жалга уруудажа ябахадаа, иимэ юумэн тухай оройдоошье шэбшэжэ ябаагүй hэмнай. Теэд мүнөө хэдэн жэлэйнгээ эрмэлзэл хүсэлдүүлхэеэ hанаhандал... Урдань нүхэсэдэг Гомбожабтаяа дайсад болоо гү? Хэзээ нэгэтэ Гомбожабай хорон хурса хэлые, хадхуу зангыень ехэл өөгшөөдэг hэн.

Теэд мүнөө арайл бэеэ барижа hууна.

—Хэрбээ Мэдэгмаагай хэлэhэн үнэн hаа, ши яндан хүнши, — гэжэ Гомбожаб хэлэбэ. — Би шамайе мэдэхэгүй hэн гүб... Шулуу дайраhан хажуур мэтээр, хүшэр хүндэ юумэнтэй ушархадаа, гансата мохошоо бэзэш.

—Шамhаа хүсөөг хилээмэ эринэгүйб, — гэжэ Дэбшэн сабиргай руунь яншахые мэдэрэн хатуурхаба.

—Хүсөөг хилээмэ шамда үгэхэшьегүйб, — гэжэ Гомбожаб дахин уралаа шобхойлгон, муугаа хүдэлшэбэ. — Аймхай дүүлэгэр зондо огто дурагүйб. Үндэр hайхан эрмэлзэлээ хүл доро гэшхэжэрхидэг зондо... Ши өөрынгөө шэнжэлгэнүүд, тоололгонууд, хараа бодолнууд тухай нэгэтэ hүни намда үүр сайтар хөөрөө hэнши. Мартажархёо гүш? Бодос тухай hургаалые шэнэ табсандэ табихаар юумэн гээ бэлэйш... Тэрэшни Дарвин, Менделеев, Ньютон, Эйнштейнэй нээлтэнүүдтэй адли сасуу болохо hэн... Залуу наhанай, өөрынгөө хүсэ шадалые үлүүгээр сэгнэhэн ябадалшье гэел даа... Теэд ямар томо юумэн иимэшүү дэгэд дээгүүр табиhан эрмэлзэлгүйгөөр бүтээгдэжэ байгаа юм?! Аа-а? Зай, бүтэхэгүй юумэндэ аhаhаншье байбаш гэел даа... Теэд юундэ бүхы мэргэжэлээ хаяха хүмши? Мэдэнэш, ши юрын ажал хэхэгүйш. Агууехэл юумэн хэрэгтэй! Иимэл зониие үзэн ядадаг хүнби!

—Гомбожабнай халашахадаа, нэгэл хүниие оложо, аhашадаг ха юм даа, — гэжэ Мэдэгмаа дабhалhан hархяагаа, үлэhэн хартаабхаяа, сайгаа стол дээрээ табин дуугарба.

—Ши хэды соо эрдэмэй дээжые шудалhан аад, нэгэшье туhатай юумэ хэнгүй үлэхэшни гү? Эндэшни шиниие хэхэ юумэн үгы... Найматай балшаршье, наятай үбгэншье өөрынгөө ажалда шамhаа дортохогүй. Оёоргүй худаг руу юумэ хаяжархиhандал, шамда үгтэhэн эрдэм дэмыдэ хосоршоо гү?

—Ши өөрөө гуша гаратараа юу хээбши?—гэжэ Дэбшэн hууридаа даб гэбэ. —Үдэр бүриин жэжэ божын юрьеэн соо ябаад, бидэ хэрэгтэй зон гээшэбди, бидэ олоной урдахи уялгаяа дүүргэжэ ябанабди гээшэдые тэсэхэл аргамнигүй.

—Архи арсалдаха хоёр намайе диилээ. Тэрэгүй hаа, энээхэн фермые даагша болоод тамаржа байхагүй hэм, —гэжэ Гомбожаб hэнгэргүй хэлэбэ. —Теэд ши бидэ хоёр сасуулшагүй зон гээшэбди. Би арай гэжэ hургуули дүүргээд, баhа арай гэжэ мэргэжэлтэй болооб.

«Валиингаа үбдэжэ наhа барашоогүй hаань, архида орохогүй hэнши,—гэжэ Мэдэгмаа бодобо. — Теэд хоёр үхибүүнэйнгээ түлөө архи хаяха байгааш. Теэд хүнэй үгэ дуулаха бэшэш».

Гомбожаб архияа гурбан тагша соо аягалба. Нэгыень абажа:

—Шиниингээ эндэхи амжалтануудай түлөө барихамнай гээшэ гү?—гэжэ хоротойгоор дуугарба.

Тиигээд, Дэбшэнэй гартаа дахаряаень абахагүйдэнь, урдань салгидатарнь табижархиба.

Дэбшэн гарайнгаа араар тэрэнииень холо хүрэтэр этэржэрхибэ.

Гомбожаб шуhаа татан hууриhаа бодошобо.

...ЛЬҺА НЭМЭХЫН ТҮЛӨӨДЭ»

ондоо хубилаае сэдьхэлдээ hабагшатуулан гаргажа, юумэн бүхэниие зүрхэндөө дүтөөр бодожо, нэн түрүүн бүхы хүн түрэлтэнэй амгалан байдал тухай hанаагаа зободогыень шүлэгhөөнь элирнэ. Мүнөө Америкын президентын эгээл муухай зэр зэмсэг—нейтронно бомбоор Дэлхэйн арадые занажа байхада, иимэ мүрнүүд хүн бүхэндэ ойлгосотой:

Амгалан бэшэ бүмбэрсэг
дэлхэй
Абяан бүхэнhөө атагад
гэнхэй.
Тэhэрээгүй вулкан болдог
бүхэндэ хаалгатай.
Тэмсэлэй буhалгаан түби
бүхэндэ нюулгаатай...
Нюдөө аняадшье
хэбтэхэдэм,
Дальбараагай нара
халхалhан
Элеэн hүүдэр харагдана.
Альган дээрээ бүмбэрсэг
табяад,
Бажуухаяа байhан гар
Юундэшьеб hанагдана.
«hэй! Хүлеэгты!»—гээд
Арбаганаад гүйжэ бодоноб.
(«Аалин байдал бэдэрхэдэ»)

Иимэ хүлгөөтэй, тэнсүүригүй түргэн үедэ хүн хэды шэнээн шадалтайб, ямар үүргэ дүүргэнэб?

Губиин нэгэ элhэнэй
хиидэхэдэ,
Губи хэды шэнээн хорохоо!
Хэлтэгы гарагта миниишье
хиидэхэдэ,
Хэн барихаб, юун хорохоб!!
...Жэгдээр хубаалдааб
зоной гашуудал,
Жэжэхэн юумэнэй зол
заяа...
Элhэн сугларжа, губи
болоошодол
Эхинэй эхин би хаяаб...
(«Элhэхэн»)

Тиимэ даа хүн — эхинэй эхин, хүнэй шадахагүй юумэн үгы. Мүүгаа хүрэбэл, дэлхэйгээшье урбалдуулха, hайгаа hанабал — сэсэгээр бүрхөөхэ. Зарим тэды муушуулай занахаhаа айжа, ажабайдалай эсэс ерээ гэжэ тоолохоор бэшэ ааб даа. Ажамидарал бурьялhаар, жэлhээ жэлдэ hалбарhаар. Хүн бүхэн ерээдүй руу шэртэжэ, hайн тээшэ эрмэлзэдэг, үдэр бүри hайн hайхан хэрэгүүдые бүтээхые оролдодог. «Мүнхэ тулалдаан! Амгалан байдал зүүдэндэмнайл үзэгдэдэг!» — гэhэн А. Блогой үгэнүүдые поэдэй олон шүлэгүүдэй эпиграф болгохоор.

Согсолбори соо орохон шүлэгүүдые олон ондоо темэнүүдтэ хубаахаар: Этическэ, психологическэ, ажамидарал, ажабайдал тухай, инаг дуран, хани харилсаан тухай, мүн шүлэгүүд-бодомжолгонууд. Зарим шүлэгүүдые шүлэглэмэл этюдүүд, нүгөө заримыень гүн бодолой голые бэрин бэшэгдэhэн бишыхан хөөрөөнүүд гэхээр.

Инагтаа, хани нүхэртөө зорюулhан шүлэгүүд уншагшадта hайшаагдахаар байна.

...Гансал шимни, хайрата
гансамни,
Газар дээрэхи баяр,
гасаламни,
Зүб бүрууем өөрөөл
шалгаарай
Зүрхэеэл, зүгнэлөөл
шагнаарай.
Бүхы юумэеэ гомдолой
мананда
Бүрүүл болгожо бү
хараарай,
Бүдэрхэдэмни, унагаахын
орондо
Үргэжэ, дэмжэжэ ябаарай..
(«hэшхэлэй тама»)

«Нүхэдэйм hамгад» гэжэ шүлэг эхэнэрнүүд тухай дуун гээ hаа, ехэ алдуу болохогүй бэзэ.

...Эхэнэрэй гараар эрын
соло нэмэхэ,
Энеэдэ алдаад, пеэшээ
тойрон гүйхэтнай,
Булын эбые бүхэли
наhаараа зүйхэтнай
Юрын хэрэг, хай даа,
бэшэл гэхэб.
Сагай хууляар гү, зүрхэнэй
үян татасаар гү,
Сахаригтамнай hабагша
болон ороо хадаа,
саг зуураашье, аян холошье
даасатайгаар
«Тахижал» нүхэдым, одынь
үргэжэ ябыт даа,
Нүхэдэйм hамгад...
(«Нүхэдэйм hамгад»)

Согсолбори соо япон шүлэгэй маягаар бэшэгдэhэн мүрнүүд оронхой. Нэгэ хэдыень дурдая:

Нюдэ рууш хараад,
Нүгэлөө тайлан hуунаб.
Оо, нюдэм, тэсыш!
Хэhээлтэ тама гэжэ
Хэн мэдэбэ нюдыш!
(«Нюдэн»)

Үглөөнэй хурса
Шүбгэ мэтэ наранhаа
hаргаал харасам.
hаргаад юушье хараагүйб...
Жаргаад, юушье бодоогүйб.
(«hаргалта)

Бүхы hайн шүлэгүүдэй хажуугаар дутуу, үг удхаараа хүсэд болбосороогүй гү, али бодомжологдоогүй шүлэгүүд ба мүрнүүд ушарна. «Өөртэеэ хөөрэлдэхэдэ»... гэжэ шүлэг соохи:

...Харин яахаяа сэхэ рууhь
ябааёнб!
Сэсэгтэл тунгалаг
hэшхэлэл гэнсал
Гамнажал ябаhанш
Болоошье юм гү даа!

Эдэ мүрнүүдые уншахадаа, түгэсхэлдэнь хайшан гэжэ зо-

Номой ШЭНЖЭЛЭЛ БА ШҮҮМЖЭЛЭЛ

риг эрмэлзэлээ шангадхан, ажабайдалай, ажалай аргамжа hайнаар бариха тухай хэлэхэ аабза гэжэ хүлеэхэдэ:

Юу хээгүйбиб! —
Гэжэ бэеэ
Химэлhэнэй үлүү.
Налайжа, хотойжо
Наадажа эсээгүйб.
Наран эртэ,
Наhан залуу, —

гээд лэ, бэеэ hамааруулан, автор шүлэгөө дүүргэжэрхинэ.

Дайсандашье хоро бү
хүсэhүү,
Дабтан дахин иигэжэл
хэлэhүү:
— Мүртэ юумэ мүрөөрөө,
Замта юумэ замаараа!

Бүхы дэлхэй дээрэ үймэлдөөнэй, хүлгөөнэй, зарим газарта шуhата тулалдаанай болложо байхада, хүнэй зүбшөөхөөр бэшэ мүрнүүд поэдэй гуурhан дороhоо мүндэлхэдөө, голхорхоор лэ байна.

Юунэй таhархай, хэнэй
хэмхэрхэй байhанаа,
Юртэмсын нэгэ дабташагүй
даабари байhанаа,
Хэнэй буянгаар, хэнэй
hайгаар ойлгоhоноо
Хэлэхэ болоо hаа,
хэмжээгүй ута кино.

Ямар гоё мүрнүүд бэ, ямар гүнзэгы удхатай үгэнүүд бэ гэжэ баясан уншажа hуутар, яаhан бирагүйгөөр дүүрэшэлэй гэжэ халаглахаар. Мүнөөнэй залуушуулай зариман hонин гэхын орондо кино гэгшэ. Теэд поэт-хүмүүжүүлэгшэ, үзэл сурталай багша бэшэ юм гү? Энээн тухай мартахаар бэшэл хаш. Эгээл тиимэhээ үгэ, мүр бүхэндөө гамтайгаар, бодомжотойгоор хандахаhаа гадна али шүлэг соогоо ямар зула бадаруулхаяа, ямар удхаар дүүргэхэеэ, юундэ hургаха, ямар зүг тээшэ дуудахаяа нягинаар бодомжолхоор байна.

Лопсон Тапхаев шадабари мэргэжэлээр баян, харгынь эхин сэбэршье, сэхэшье, арюуншье.

Улад зонойнгоо сээжэдэ
Ульhа нэмэхын түлөөдэ
Дэлгэр сэдьхэлээ
хайрууджа,
Дэн шэнгеэр шатаналби, —

гэжэ өөр тухайдаа хэлэнэ бшуу!

Сэдьхэлэйнгээ, зүрхэнэйнгөө халуун сохисые нэгэшье hуларуулангүй, арад зонойнгоо, агуу их партиингаа алхасатай алхасала таарулан, «улад зонойнгоо сээжэдэ ульhа нэмэхын түлөөдэ» тэмсэн ходо ябахыень поэдтэ хүсэе.

Н. ЦЫБЕНОВА.

ДЕПУТАДУУДАЙ ҮҮСХЭЛЭЭР

АБАША (Грузиин ССР). Абашска, Цхакаевска болон Ланчхутска гэhэн Грузиин мал ажалай гурбан райониие тон богони замаар холбоhон хүүргэ Риони мүрэн дээгүүр депутадуудай үүсхэлээр баригдаба. Һаяхан түрүүшын автомашинанууд тэрээгүүр ябажа эхилээ.

Һунгагшадай шухала захяа дүүргэгдээ. Урдань районой хүн зон мүрэнэй нүгөөдэ эрьедэ хүрэхын тула хэдэн арбаад километр гаталдаг байhан. Абашанска районно Соведэй гүйсэдкомой тусхай заседани дээрэ энэ хүүргые бариха тухай хэлсэгдэhэн байгаа юм. Депутадууд хүүргэ барилгые хиналтадаа абаа hэн. Цхакаевска болон Ланчхутска районуудай депутадууд шухала хэрэгтэй материалнууд болон хүдэлмэришэдөөр барилгые хангажа, ехэ туhа хүргөө.

Шэнэ хүүргэ хадаа депутадуудай үүсхэлээр республика дотор баригдаhан шэнэ барилгануудай нэгэниинь болоно. Гансахан Абашска районд hунгагшадай захяагаар мал ажалай томо комплекс баригдана. Тэрэ районой ажахынуудые ба хүн зониие залуу малаар хангаха юм.

(ТАСС).

Москва шадар болоhон байлдаанай 40 жэлэй ой тэмдэглэгдэхэнь. Энэ байлдаан фашис Германиин илагдашагүй гэгдэдэг hүлдые дараhан гээшэ.

Ниислэл хотоёо хамгаалhан манай сэрэгшэдтэ Тула ехэ тулгань болоно үгэhэн байха. Улаан Армиин частьнуудтай хамта завод болон фабрикануудай хүдэлмэришэд түрэл Тула хотоёо хамгаалан бодоо hэн. Тэдэнэр цехүүдhээ гаража, фронтдо ородог байгаа.

Һара хахад сагай туршада Тула бэеэ хамгаалаа. Булимтарагшад энэ городые дайлан абажа шадаагүй hэн. Тиигэжэ Тула Москва тээшэ дайсадые табяагүй бшуу.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Тула городой 25-дахи дунда hургуулиин эдир армеецүүдтэ дайнай ветеран Советскэ Союзай Герой А. А. Рогожин дайшалхы зам тухайгаа хөөрэнэ.

ТАСС-ай фотохронико.

хэрэглэнэ. Капитальна хүдэлмэридэ мүнгэ hомололгын политика хүгжэн батажаhан социализмын экономическа байгуулалтын ашаг үрые дээшэлүүлдэг, үйлэдбэриин эгээн түрүү hалбаринуудай республика бүхэндэ хүгжэхын тула тон таатай зохид оршон байдал хангалгада зорюулагдана. Энэ политика СССР-эй 1981 оной Гүрэнэй бюджет тухай хуули дотор мүн лэ бэелэлээ олонхой. Жэшээлхэдэ, ниитэ гүрэнэй удха шанартай хэмжээ ябуулгануудые мүнгөөр хангахын тула гүрэнэй бюджедhээ 582 миллион 563 мянган түхэриг Казахстанда үгтэнэ.

Сэхэ хүтэлбэрилгые ниитэ союзна ашаг туhада харюусахаар нютагуудай үүсхэлтэй таарулха хараа бодол парти сэхэ шууд баримталан бэелүүлнэ. Үйлэдбэриин, социально-соёлой байгуулалтын асуудалнуудаар, тон шухала, олон зоной хэрэглэдэг товарнуудые бүри ехээр үйлэдбэрилхэ, тэдэнэй шанар дээшэлүүлхэ, ассортиментыень hайжаруулха, нютагуудай ба национальна өөрсэ, байдалые хараада абалсан, худалдаа наймаа, хүн зондо туhаламжа үзүүлхэ хүдэлмэри үргэдхэлгын, материалнуудые элбэгжүүлгын талаар республиканска зургаанудай дүүргэдэг үүргэ дээшэлүүлэгдэнэ.

ССР Союзай хамтын ашаг туhада арадай ажахын комплексын территориальна эмхидхэлые улам нарижуулан hайжаруулха гэжэ Гол шэглэлнүүдээр хараалагдана. Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ Сибириин, Алас-Дурнын нютагуудай, Казахстанай, Дунда Азиин республикануудай хүгжэлтын эршэ түргэдхэгдэхэ. Ороной экономическа комплексно хүгжэлтые хараада абажа, материальна, ажалай ба бусад нөөсэ хүсэнүүд хубаарилагдана, энэ талаар ороной элдэб нютагуудай өөрсэ байдалда таарууггаар бэелүүлэгдэнэ. Жэшээлэн хэлэбэл, Яхадай байгаалиин баялигуудые бүри хүсэд дүүрэн ашаглахын тула СССР-эй бусад нютагуудhаа хүдэлмэришэ хүсэнэй элсүүлэгдэдэг байхадань, нютагай түүхэй эдүүдээр хомор Мордови, Чуваш мэтын автономито республиканудта гол түлэб ондоо тээhээ асарагдаhан байгаалиин баялигуудые хэрэглэхэ, олон хүнэй хүдэлмэрилхэ үйлэдбэринүүд хүгжөөгдэнэ.

Совет нацинуудай экономическа харилсаанай шэнэ шата, тэдэнэй ажахын байдалай интернациональна шэнжэ шэглэл арбан нэгэдэхи табан жэлдэ территориально-үйлэдбэриин томо комплекснуудые хүгжөөхэ арга олгоно. Мүнөө ороной зүүн зүгтэ индустриальна хэдэн олон нэгэдэлнүүд эмхидхэгдэнэ: Байгал-Амарай түмэр замай барилга шадархи Урда-Яхадай комплекс, Тимано-Печорско, Саянай, Канско-Ачинска, Павлодар-Экибастузай, Урда-Таджигай ба бусад комплекснууд бүридүүлэгдэжэ, хүсэжэжэ байнхай.

Ороной нацинууд болон арад үндэhэтэдэй адли тэгшэ байдал бодото дээрэнь хангаха политика бэелүүлхэдээ, агропромышленна комплекс хүгжөөхэ, эдеэ хоолой нэгэдхэмэл программа тодорхойлхо асуудалнуудта КПСС саг үргэлжэ анхарал хандуулдаг, оролдолго гаргадаг байна. РСФСР-эй Хара хүрьhэтэй бэшэ нютагуудай, тэрэ тоодо республикын 26 областъ ба автономито республиканудай, хүдөө ажахые, энээнтэй холбоотой промышленностиин hалбаринуудые хүгжөөхын тула арбан нэгэдэхи табан жэлдэ нилээд ехэ мүнгэ, зөөри табигдана. Казахстанай шэнэ газарые элдүүрилэн ашаглалгын жэлнүүдтэ тэрэниие эрхэ мэдэлдээ оруулагшадай гү, али ямар нэгэн республикын нэрээр нэрлэгдэhэн ажахынуудай эмхидхэгдэhэндэл адляар, мүнөө Хара хүрьhэтэй бэшэ нютагуудта «Белорусский», «Ташкентский», «Киргизстан» гэжэ совхозууд тогтоогдоно.

Научно-техническэ дэбжэлтын түргэдхэгдэхэтэй хамта орон доторхи национальна харилсаае улам саашадань хүгжөөхэ шэнэ арга боломжонууд бии болоно. Эрдэм, техникын иимэ түйлалта национальна харилсаанай хүгжэлтэдэ сэхэ гү, али ондоо аргаар нүлөөлнэ, республиканудай хоорондын ажалай бүхэсоюзна хубаарилые улам гүнзэгырүүлнэ, хүнүүдэй ажал ябуулгын нэгэдэлые бүри хүсэтэй болгоно, социальна, национальна хоорондын холбоо барисаа батадхана. Гэхэтэй хамта эдэ бүхы түйлалтанууд эрдэм болон техникын хүгжэлтэ түргэдхэхэ, арадуудые үйлэдбэриин ба техническэ дүй дүршэлөөр баяжуулха тон ехэ арга боломжонуудые хангана.

3.

Национальна республиканудай ажахынуудай ашаг үрын улам дээшэлхэтэй хамта тэндэхи интернациональна шэнжэ шанарнууд улам эли тодоор бэелэн үзэгдэнэ, харилсан туhалалсалга ба үйлэдбэриин холбоо барисаан бүри ехэ дэлисэтэй болоно, тэдэнэй тусхай мэргэжэл ба хамжаан улам үргэдэнэ, гүнзэгырнэ. Жэшээлхэдэ, Совет Литва бүхы союзна республиканудтай олон тоото hабагша холбоонуудтай болонхой. Ороной зургаан мянга шахуу завод болон фабриканууд өөhэдынгөө үйлэдбэрилhэн, бүтээhэн эдлэл, хэрэгсэлнүүдые энэ республикада эльгээнэ. Хани барисаанай маршрудуудаар үнгэтэ ба хара металлнууд, «ехэ химидэ» хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүд, тракторнууд, барилгын материалнууд эльгээгдэдэг. Аха дүү республиканууд өөhэдынгөө ээлжээндэ Литваhаа оньhон нарин станогуудые, приборнуудые, минеральна үтэгжүүлгэ, бүдүүдые, оёмол хубсаhа хунар... абадаг.

Ехэ ехэ барилганудые бүтээхэ үедэ аха дүүгэй хани холбоон онсо хүсэтэйгөөр харагдана. Жэшээлхэдэ, Байгал-Амарай түмэр харгын барилгада бүхы союзна республиканууд хабаадана. Олон үндэhэ яhатантай совет арад, түбхын түрүүндэ хүдэлмэришэн анги, «БАМ-ай захилнуудые — болзорhоонь урид, эрхим шанартайгаар, найдамтай бэхи байхаар бүтээхэ!» уряатай хүдэлөөе мүнөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ байнхай.

КПСС-эй ЦК БАМ-да бүгэдэ арадай туhаламжа үзүүлхэ гэhэн хүдэлөөе hайшаагаад, СССР-эй арадуудай бата нэгэдэлэй, аха дүүгэй нягта холбооной, зохёон байгуулхы эдэбхи үүсхэлэй hүлдэ болгошо — Днепрогэсэй, Магниткын, Турксибай, Волгын автозаводой барилгын, шэнэ газар элдүүрилэн ашаглалгын, Ташкент хотые hэргээн бодхоолгын, бусад томо томо барилганудай алдарта заншалнууд ба дүй дүршэлнүүдые дурсагдаhан харгын барилгада үргэнөөр хэрэглэхыень уряалhан байна.

Ороной нацинууд болон арад үндэhэтэдэй ойротолсолгын экономическа үндэhэ hуурийн батажахатай хамта социалис мүрысөөнэй дүүргэдэг үүргэнь табан жэл бүхэндэ улам ехэ болоно. Мүнөө бүхы республиканууд дотор шэнэ хүсэ дэлисэтэйгээр дэлгэрээд, тэдэнэй харилсаа холбооe улам үргэдхэн гүнзэгырүүлхэ, интернационализмын бодото үндэhэ hуури болон мандана.

Таджикистанай Нурекскэ ГЭС-эй барилга дээрэ мүндэлhэн «Хүдэлмэришэдэй эстафетэ» энэ ехэ электростанциин барилгашадай Свердловскын, Харьковай, Москва шадарай, Запорожиин заводуудай хүдэлмэришэдтэй хани барисаанай ба харилсан туhалалсалгын хэрэгые түлхисэ болгожо үгөө.

КПСС ленинскэ национальна политика бэелүүлхэдээ, ороной экономикын эршэ дабшасые улам түргэдхэн, hалбариин ба территориальна түсэблэлгые таарууггаар эмхидхэбэл, ороной арадуудай коллективнэ хүдэлмэриие хүгжөөбэл, харилсан туhалалсалгын гуримуудые улам нарижуулан hайжаруулбал, орьёл өөдэ амжалтатайгаар дабшаха байhыень хараада абана. Мүнөө үедэ, ниитэ гүрэнэй зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ оруулдаг хубитаяа улам арьбадхаха зорилгын республика бүхэнэй урда табигдаад байхада, арадуудай хоорондын экономическа холбоо барисаае ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ, хамжаанай түрүү формонууд ба онол аргануудые хүгжөөхэ, хэрэглэгшэдэй захилнуудтай, удаан болзортой договорнуудтай зохилдуулан, түсэбтэ даабаринууд ба уялгануудай хаhа саг соогоо, эрхим шанартайгаар дүүргэгдэхэ ябадал түйлаха, имагтал өөhэдын хараа бодол баримталдаг, гансал нютагай тала харадаг үзэгдэлнүүдые эрид шууд зайсуулха шухала байна.

Совет республиканудай хаба шадабариие, арга хэрэгсэлнүүдые, материальна ба ажалай нөөсэ хүсэ нэгэдхэхэ гээшэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй даалгабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ, ороной арадай ажахын нэгэдхэмэл комплексын түгэс бүрин хүгжэлтэ хангаха, СССР-эй нацинууд болон арад үндэhэтэдэй бүхы талаараа ойротолсолгын хэрэг түргэдхэхэ эшэ нүхэсэл болоно.

Н. ТАРАСЕНКО,
философиин эрдэмэй кандидат.

Уласхоорондын шэнжэлэл

ТЭНЭГ, БУДҮҮЛИГ ЯБАДАЛДА ЭСЭРГҮҮГЭЭР

Бата бэхи эб найрамдал ба уласхоорондын аюулгүй байдал хангалгада, ядерна дайнай аюулые зайсуулгада зорюулагдаһан КПСС-эй ба Совет гүрэнэй гадаадын ленинскэ политика бүхы дэлхэйдэ үргэнөөр һайшаан дэмжэгдэжэ байна. Энээндэ үшөө нэгэ һэшэ гэршэ болохо баримта юуб гэхэдэ, «Правдын» корреспондентын асуудалда Л. И. Брежневэй үгэһэн харюугаар дэлхэйн олониитэ ба хилын саадахи олониитэдэ мэдээсэл хүргэдэг хэрэгсэлнүүдэй түлөөлэгшэд айхабтар сэхэ һонирхожо байна. Совет гүрэнэй хүтэлбэрилэгшын энэ хэлэдэ сэхэтэй мэдүүлгэ тайлбарилха зуураа, олон гүрэнүүдэй хэблэл, радио болон телевидени совет бүхы арадтай адли совет хүтэлбэриин хүсэл эрмэлзэлэй ядерна дайнай хэзээдэшье болохогүй тула тэрэнэй тохёолдолгоо аюулта ушаралые зайсуулха хэрэгтэ зорюулагдаһан гэжэ онсолон тэмдэглэнэ.

«Правда» газетын корреспондентын асуудалда Л. И. Брежневэй харюу хадаа эб найрамдалай хэрэгтэ СССР-эй үнэн сэхэ байһанай, ядерна дайнай аюулые зайсуулхын түлөө тэрэнэй хэды ехээр һанаагаа зобожо байһые тон тодо гэршэ болоно»,—гээд, ГДР-эй «Нойес дойчланд» газетэ бэшэнэ. Имагтаа энэ үг корреспондентнэ КПСС-эй XXVI съездэ, мүн ООН-ой Генеральна Ассамблейн энэ жэлэй сесси дээрэ Совет гүрэнэй 80-дахи онуудта дурадхан табиһан эб найрамдалай программа ашатай түһатайгаар алба хэнэ.

Ядерна дайнда илалта түйлахабди гэһэн балмад будүүлиг найдабариень аюулта муухай эндүүрэлгэ гэжэ Л. И. Брежнев нэрлэхэ зуураа, ядерна бүү зэбсэгээр добтолон орохо хүсэл эрмэлзэлые буруушааһан тодорхой, хоёр ондоогоор ойлгогдохогүй мэдүүлгэ хэхыень США-гай президентые уряалһан байна гээд Киприэй «Харавги» газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

Өөрөө өөрыгөө алаха гэжэ шиидхэһэн хүн лэ ядерна дайнда илалта түйлаха найдабаритайгаар тэрэниие эхилжэ болохо гэжэ совет хүтэлбэрилэгшын хэлэһэн үгэнүүд бүхы дэлхэйдэ, тэрэ тоодо США-да ба барууны бусад оронуудта хүн зоной анхарал ехээр татажа байна. Тиимэ юумэнэй [illegible] байгаа гэшэ һаа, гэмтэдэй зэмэеэ амасхаха зайлашагүй ха юм. «Агуухэ гүрэнүүдэй хоорондо ядерна дайнай ямаршье түлалдаан болоо гэшэ һаа, тэрэ хадаа аюул ехэтэй үймэр, бодомжогүй, абуулга болохо гэжэ совет президент хэлэбэ»,—гээ «Вашингтон пост» газетэ бэшэнэ. Ядерна дайнай һүжэржэ болохо аюулые зайсуулха хэрэгтэ совет хүтэлбэрилэгшэд, совет арадай үнэн сэхэ байһание Л. И. Брежнев онсолон тэмдэглэбэ гэжэ Францын «Матэн» газетэ заана.

ООН-ой Генеральна Ассамблейн нэгэдэхи комитедэй [illegible] хуулита ёһоор табигдаһан ядерна дайнай аюулые зайсуулха тухай совет дурадхал хадаа шахардуу шанга байдал һулдуулгые, эб найрамдал ба аюулгүй байдал бэхижүүлгые улам [illegible] зорилготой совет гүрэнэй бүхы үйлэ хэрэгэй [illegible] юм. [illegible] ООН-ой абажа шадаха байһанһаа гадна, үшөө юун хэрэгтэйб гэхэдэ, ядерна бүү зэбсэг анха түрүүн хэрэглэһэн ябадалые хүн түрэлтэндэ эсэргүү айхабтар хүнлэ хүшэр гэмтэ ябуулга гэжэ эрид шууд нэгэн доро соносхохо шухала. Ядерна дайнай һүжэржэ боломо аюулые зайсуулха гээшэ уласхоорондын амгалан тайбан ба аюулгүй байдалые али болохоор дэмжэхэ үүргэтэй ООН-ой үндэр уялга мүн болоно.

ГРЕЦИ: ДЕМОКРАТИЧЕСКА ХҮСЭНҮҮДЭЙ ИЛАЛТА

Грецидэ үнгэргэгдэһэн парламентын бүгэдэ ниитын һунгалтын дүнгүүд үнгэрһэн неделидэ баруун оронуудай хэблэлдэ гол темэнүүдэйнь нэгэн байба. Иимэ байхань ойлгосотой—гадаадын политикын шухала асуудалнууд һунгалтын урда тээхи тэмсэлэй гол анхаралда байһан ха юм.

Бүгэдэндэ мэдээжэ болоһоной ёһоор правительствын бүридэлдэ ородоггүй тон томо парти болохо бүхэгрециин социалис хүдэлөөн (ПАСОК) түрүүтэй оронойнь демократическа хүсэнүүд илалта түйлаһан байна. Һунгалтада хабаадаһан бүхы һунгагшадай 49 процентнь тус партида, 11 процентнь Грециин коммунис партида дуугаа үгэжэ, парламентын дийлэнхи олон һууринуудые демократическа хүсэнүүдэй эзэлэн абаха арга олдоо. Баруунай тала баримталдаг «Шэнэ демократи» гэдэг буржуазна парти түйлай ехээр ланхаруудтаба. Энэ партиин нигэжэ урагшагүйдэһэниинь ойлгосотой. «Шэнэ демократи» гэжэ партиин засагай хүтэлбэри барижа байһан үнгэрһэн долоон жэлэй туршада гүрэн түрэнь Америкын нүлөөдэ сум абгаһан. НАТО-гай сэрэгэй бүлэглэлдэ тэхэрин ороһон. «юрэнхы дэлгүүрэй» гэшүүн болоһон байна. Экономическа бэрхэшээлнүүдынь улам ехэ болоо. Энэ жэлдэ национальна доходойнь ургалта згээл адагай тэмдэгтэ хүрэхэ дүтэлэнхэй, хүдэлмэригүй хүнүүдэй тоо айхабтар түргөөр олошорно.

Бэрхэшээл ехэтэй нимэ эрхэ байдалда ПАСОК партиин банкнуудые, промышленна томо томо предприятинуудые, байгаалиин баялигуудые гүрэнэй хиналта доро абаха, тэрэшэлэн оронoo НАТО-гай сэрэгэй нүлөөһөө сүлөөлхэ, США-гай сэрэгэй баазануудые үсадхаха, «юрэнхы дэлгүүрэй» гэшүүн байха тухай асуудалаар бүгэдэ ниитын асуулта үнгэргэхэ гэһэн найдуулгань һунгалта дээрэ өөрынь амжалта түйлаха хэрэгтэ шиидхэхы үүргэ дүүргэһэн байха юм.

Баруун оронуудай хэблэлдэ схээр зүбшэгдэжэ байһан Грецидэ үнгэргэгдэһэн һунгалтатай холбоотой гол асуудал гэхэдэ, нимэ: оронойнь гадаадын политика хэр хубилгагдахаб? НАТО-гай урда флангда геополитическэ талаар Грециин тон шухала һуури эзэлдэгые хараада абабал, США-гай ба НАТО-гай оронуудай хүтэлбэрилэгшэдэй һанаа зоборито байдалда юундэ ороһониинь ойлгосотой болоно. Үшөө һунгалтын урда тээхи кампаниин үедэ Грецидэ тон схэ баалалта хэгдэһэн байна. Пентагон ба НАТО энэ ороной эрье шадар далайн-сэрэгэй схэ гэгшын маневр үнгэргэһэн.

Грецидэ баалалта хэхэ ябадал мүнөөшье үргэлжэлһөөр. Жэшээнь, США-гай оборонын министр К. Уайнбергер Грециин НАТО-һаа гараха ябадалда эсэргүү «хүсэ ехэтэй хүдэлөөнэй» энэ орондо бии байһандань «этигэнэб» гэжэ мэдүүлээ. «Нью-Йорк таймс» газетэ тэрэ хэлээшыень тайлбарилха зуураа, ПАСОК-ой хүтэлбэрилэгшэ А. Папандреу хэрбээ «һэримжэтэй» байхые оролдоогүй һаа, засагай урбалта хэжэ шадаха «сэрэгэйхиндые сухалдуулжа» магад гээд заана.

Грециин шэнэ правительствын ямар программа зохёохо байһан ерээдүйдэ харагдаха. Грециин үргэн олон арад зоной һанамжа тушаа хэлэхэ болоо һаа, һунгалтын үедэ эли тодоор хэлэгдэнхэй гээшэ. НАТО-гай далайн-сэрэгэй суднануудай буулахаар бэлэн байһан пушкануудай аман доро бидэнэрэй газар дайдаһаа НАТО-гай ба США-гай сэрэгэй баазанууд «үгы болог!» гээд эрид шууд мэдүүлһэн байна.

«ДҮЛИИШҮҮЛЭЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН»

Мексикын Канкун гэжэ курортно городто октябриин 22—23-да капиталис 8, хүгжэжэ байһан 14 гүрэнэй правительствануудые толгойлогшонорой зүблөөн үнгэргэгдэжэ, империалис гол оронууд ба бэеэ даанхай залуу гүрэнүүдэй хоорондохи арсалдаата зүришэлдөөнүүдэй эбсэшэгүй байһаниие дахин гэршэлэн харуулба.

Эдэ арсалдаануудайнь хаанаһаа эшэ үндэһэтэй байһаниинь һайн мэдээжэ юм. Үсэд шанга тэмсэлээр политическэ бэеэ даанхай байдалтай болоһон хүгжэжэ байһан оронууд олонхи ушарта баруун оронуудай дарлалта мүлжэлгэ доро үлэнэ. Капиталис гол оронуудай хиналта доро байдаг уласхоорондын урьһаламжын организацинуудай ёһотой мүлжэлгын урьһаламжанууд, адли тэгшэ бэшэ худалдаа наймаан, хүгжэжэ байһан гүрэнүүдэй экономическа байдал улам ехээр доройтоно. Хүгжэжэ байһан гүрэнүүдэй баруун оронуудта түлэхэ үри шэрэнь 1971 ондо 68 миллиард доллар байһан һаа, мүнөө 580 миллиард хүрэтэр дээшэлэнхэй. Залуу эдэ гүрэнүүд 1980 ондо урьһаламжын гансахан түрэсын процентээр аяар 75 миллиард доллар түлөө. Үшөө тиихэдэ транснациональна монополинууд хүгжэжэ байһан оронуудые дарлан мүлжэлгөөр үзэгдөөгүй ехэ олзо ооһэдтөө оруулна. Жэшээнь, 1970—1978 онуудта США-гай корпорацинууд эдэ оронуудһаа 39 миллиард доллар нэмэри олзо абаһан байна.

Ушар иимэһээ хүгжэжэ байһан гүрэнүүдэй капиталис оронуудтай худалдаа наймаанай ба экономическа харилсаануудта үндэһэн хүбилалта хэхые үсэд нэтэрүү оролдолго хэдэгыень, үнэн зүб, бодото демократическа үндэһэ һуури дээрэ уласхоорондын шэнэ гурим тогтоохые оролдодогынь ойлгосотой болоно.

Гэбэшье Канкунда зарлагдаһан зүблөөнэй урда тээхэнэ, мүн уулзалга дээрэшье Холбоото Штадуул хүгжэжэ байһан оронуудай аша түһын хэрэгүүдые хараада абаха дурагүй байһанаа үшөө дахин харуулба. Шанга шүүмжэлэлһээ, Вашингтондо аша түһагүй резолюциин абтахаһаа айһан американ делегациин баалалтаар зүбшэн хэлсэхэ тодорхой зүйлгүйгөөр энэ зүблөөн үнгэргэгдэжэ, тусхай ямаршье шиидхэбэри ба түгэсхэлэй коммюнике абаагүй байха юм.

Хэрбээ социально-экономическа хубилалтануудые хэхэ ябадалһаа арсаад, баруун оронуудай «түхэл маяг», сэхэ руунь хэлэбэл, капиталис замаар дабшажа, «хубиин зөөри хүгжөөлгые» дэмжэн, американ болон баруун бусад оронуудай монополинуудай урда дэлгүүрнүүдэйнгээ үүдые бүри ехээр сэлеэ гээшэ һаа, Вашингтоной түһаламжада хүртэжэ болохо гэжэ уулзалга дээрэ президент Р. Рейган үгэ хэлэхэ зуураа сэхэ ойлгуулһан байха юм.

Канкунда зарлагдаһан зүблөөн хүгжэжэ байһан гүрэнүүдэй эрилтэдэ баруун оронууд анхарал табиха, хоёр талын харилсаануудта хүбилалта хэхэ аабза гэһэн найдалые харюулбагүй. Энэ уулзалгые «дүлиишүүлэй хөөрэлдөөн» гэжэ Мексикын «Периодико» газетэ нэрлэбэ.

В. МЯТИШ,
А. РАЧКОВ,
Н. СЕТУНСКИЙ.

ТҮРҮҮШЫН БАЙЛДААЕ ДУРСАН[illegible]

Зүүн Сибириин 26-дахи гвардейскэ дивизиин дайшалхы зам — алдар суутанай зам мүн. Буряадай АССР-һээ Шэтын областьһоо армиин албанда татагдаһан сэрэгшэд дивизиин гол хүсэн болоһон. Зүүн хилэнүүд шадар алба хэжэ байһан сэрэгшэд 1941 оной октябриин 8-да ороной ниислэл хото шадарахи шанга тулалдаануудта хабаадалсахаар Подольск хото асарагдааһэн. Тиин октябриин 25-най үдэр тус дивизиинхид Малоярославец шэглэлээр дабшан, фашис булимтарагшадые бута сохилгын байлдаанда оролсоһон.

Түүхэтэ тэрэ үдэрһөө хойшо эгсэ 40 жэлэй ой һаяар гүйсэхэнь. Гэбэшье түрүүшын тулалдаан сэрэгшэн бүхэнэй зүрхэ, сэдьхэлдэ өөрын дабтагдашагүй мэдэрэл үлөөһэн байна. Булимтарагшадые Москва хотоһоо зайсуулан намналга, үзэн ядалга, заатагүй илаха гэһэн эрмэлзэлэй агуу хүсэтэйгөөр орьёлһониинь ойлгосотой.

Мүнөө дивизиин ветерануud дайн байлдаанууд тухай дурсалгануудаараа залуушуулые патриотическа мэдэрэлтэйгээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехэ үүргэ дүүргэдэг юм. Улаан-Үдын Железнодорожно районой 14-дэхи һургуулиие шефтээ абанхай, саг үргэлжэ эдир үетэндэ айлшалжа байдаг. Һурагшадые пионертэ абалгын, тэдэнэй комсомолой зэргэдэ жагсалгын үедэ аха үетэн сугларжа амаршалдаг, зүбшэл, заабари үгэдэг. Нимэ ёһо заншалай тогтонижоһониинь хэды һайшаалтайб!

Харюуданьүхибүүд дивизиин дайшалхы намтарые гэршэлһэн музей һургуулидаа байгуулжа эхилэнхэй. Алдар габьяатанай нэрэ солые мүнхэлхөөр шэнжэлгэбэдэрэлгын хүдэлмэри ябуулжа байһан эдиршүүд олон тоото экспонадуудые суглуулаанхай. суглуулһааршье. Дивизиин ветерануудай совет 170 гэшүүд манай республикада ажаһуудаг юм. Һая 20 гаран хүн 14-дэхи һургуулида айлшалжа, Москва шадар фашис булимтарагшадай бута сохигдоһоор 40 жэлэйе ойс үгтуулан бэлэдхэлэй хүдэлмэриие ямар аргаар ябуулха тухай хөөрэлдэһэн байна. Тэрэ тоодо дайшалхы габьяагай[illegible] лөө гүрэн түрын [illegible] ра шагналнуудта [illegible] Н. Ц. Цыбенов, [illegible] нухонов, Р. Н. [illegible] гэгшэд сэрэгэй-патри[illegible] хүмүүжүүлгын хэ[illegible] эдэбхитэй хабаада[illegible]

— Нёдондо Моск[illegible] ошоходоо. 6-дахи һ[illegible] һурагшадтай уулза[illegible] Баһа шефтээ абаһа[illegible] гуулимнай юм, — [illegible] дарта дивизиин [illegible] Намдак Цыбенович [illegible] нов хөөрөө һэн.

Г. ТУРТ[illegible]

1962 ондо Алжир эрхэ сүлөөтэ арадэй-демократическа республика болоо һэн. Бэеэ дааһан байдалтай болоһон сагһаа хойшо орон политическэ болон экономическа талаараа хүгжэн һалбараа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ. Оран городтохи областной албан зургаанай совсдэй байшан.

ТАСС-ай фотохронико.

Спорт

Футбол. „ДИНАМО“— ЗОНЫН ЧЕМПИОН

Хабарһаа хойшо Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын футболистнуудай дунда түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн наадан дүүрэжэ, чемпионоо тодоруулба. СССР-эй «А» классай хоёрдохи бүлэгтэ наадаһан манай зонын футболистнууд соохоо абаһаар Ангарскын «Ангара», удаань Владивостогой «Луч», Красноярскын «Автомобилист» командануд түрүүлжэ эхилээ һэн. Харин наадан хоёрдохи хахадһаа Омскын «Иртыш», Нижний-Тагилай «Уралец», Томскын «Манометр», Барнаулай «Динамо» командануудай футболистнууд наадан бүхэндэ илалта түйладаг боложо, ээлжэлжэ байгаад түрүү һуурида гаража эхилээ бэлэй. Илангаяа һүүлэй арбаад нааданай туршада алишье командын стадион дээрэ наадахадаа, илажа гарахые эрмэлзэдэг Барнаулай «Динамо», Ангарскын «Ангара» командын футболистнууд эрхим дүн харуулдаг байгаа ха юм. Эдэ хоёр лэ командын футболистнууд һүүлэй һүүлдэ адлирхүү тоонoй гэхэ гү, али 45—43 очкотой болоһон байна. Эндэ «Динамо» командын футболистнууд хоёр очко үлүүтэй болоһоншье һаа, календариин ёһоор, «Ангарагай» футболистнуудтай наадаха болоо. Наадананиинь Ангарск хотын стадион дээрэ үнгэргэгдэхэ байһан. Хэнэйшье мэдэһээр, өөрынтөө стадион дээрэ наадаһан команда бүхэн заатагүй илалта түйлахые эрмэлзэдэг, иладагшье гээшэ. Энэмнай юрын бэшэ, харин һүүлшын наадан... Эндэ «Ангара» команда шүүжэ гарабал, сохом лэ зонын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхэ байһаниинь эли болоод байгаа гээшэ. Зүгөөр «хазаха гэхэдэ, альган холо» байдаг шуу. Ерэн минутын туршада добтолго, хамгаалга һайнаар эмхидхэжэ шадаһан «Динамын» футболистнууд харюусалгатай энэ уулзалгаяа 0:0 тоотойгоор түгэсхэжэ шадаа. Нигэжэ «Динамын» футболистнууд зонынгоо чемпион болоходоо, бусад зононуудта эрхимлэжэ гараһан футболистнуудтай наадаха эрхэдэ хүртэбэ гээшэ. Эдэнэрэй дунда үнгэргэгдэһэн нааданда илажа гараһан командань ерэхэ жэлдэ оронойманай нэгэдэхи лигын футболистнуудтай наадаха эрхэдэ хүртэхэ болоно.

Зай, нигээд байхада зонын нүгөөдэ командaнууд һүүлшынгээ наада хэр зэргэ үнгэргэбэ гээшэб гээд хаража үзэлтэй ха. Өөрынгөө стадион дээрэ наадаһан Красноярскын «Автомобилист» команда Тюмениин «Факелые» 2:0 тоотойгоор илажа гарахадаа, дүрбэдэхи һууриябатаар эзэлбэ. Омскын «Иртыш» энэ удаа Томскын «Манометртэ» айлшалаа. Тиихэдээ эдэнэр талмайн эзэдтэй 1:1 тоотойгоор тэнсэжэ гараһан байба. Мүн Пермиин «Звезда» — Владивостогой «Луч», Свердловскын «Уралмаш» — Новокузнецкын «Запсибовец» командануд 1:1 тоотойгоор тэнсэһэн, Эрхүүгэй «Звезда» Рубцовскын «Торпедые» 5:0, Нижний Тагилай «Уралец» Новосибирскын футболистнуудые 1:0 тоотойгоор шүүһэн байба. Нигээд зонын түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн наадан дүүрэжэ, али командын футболистнуудай хэр зэргэ наадажа гараһан мүрысөөнэй һүүлшын таблица уншагшадай һонорто табигдаба.

Команданууд	наадаа	шүүгээ	тэнсээ	алдаа	бумбэгэ	очко
«Динамо» (Барнаул)	32	20	6	6	52—22	46
«Ангара» (Ангарск)	32	20	4	8	56—27	44
«Иртыш» (Омск)	32	18	5	9	53—29	41
«Автомобилист» (Крас.)	32	[illegible]	7	8	47—24	41
«Уралец» (Нижний-Таг.)	32	13	11	8	43—36	37
«Луч» (Владивосток)	32	15	5	12	50—37	35
«Манометр» (Томск)	32	15	5	12	51—38	35
«Уралмаш» (Свердл.)	32	14	5	13	48—36	33
«Амур» (Благовещенск)	32	13	7	12	45—37	33
«Запсибовец» (Н-Куз.)	32	13	6	13	40—40	32
«Звезда» (Пермь)	32	11	8	13	40—41	30
«Звезда» (Эрхүү)	32	11	8	13	39—43	30
«Торпедо» (Рубцовск)	32	12	3	17	47—56	27
«Локомотив» (У-Үдэ)	32	10	6	16	29—49	26
«Амур» (Комсомольск)	32	9	8	15	29—47	26
«Факел» (Тюмень)	32	7	7	18	29—59	21
«Чкаловец» (Новосиб.)	32	2	3	27	6—83	7

ШАНГА ТЭМСЭЛЭЙ ОРШОНДО

Шатараар эхэнэрнүүдэй дунда республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилээд байгаа нааданда зургаан уулзалга болоо.

Түрүү һуури эзэлжэ ябаһан шатаршад мүрысөөнэй таблицада байдалаа һайжаруулхын түлөө оролдоо. Жэшээнь, Жеребцова Кожевникова хоёрой наадан эндэ сугларагшадай анхарал татаа. Республикын чемпионка ухаансар бэрхээр наадажа, хориин табадахи ябадал хээд байхадаа, нүгөөдэеэ шүүжэ шадаа. Шатаршад Агафонова Осипова хоёр энэ нааданда хабаадаагүй. Эдир шатаршан Дарима Гармажапова Любовь Медведевада, Баргажанай районһоо ерэһэн Светлана Эрдынеева Людмила Абзаевада, Соёлма Нимаева худөө ажахын институдай студентка Эржена Галдановада шүүгдэв.

Зургаадахи нааданай удаа Жеребцова 4,5 очкотой, түрүүлжэ ябана. Һурагша Столярова зургаанһаа дүрбэн очкотой болобо.

А. МИХАЙЛОВ.

ХИЛЫН СААНАҺАА · ТАСС · АПН ·

Франциин социалистнуудай съезд

ВАЛАНС. Франциин социалис партиин ээлжээтэ съезд эндэ болобо. ФСП-гэй бүхы федерацинуудһаа 900 шахуу делегадууд съездэ түлөөлэгдэһэн байна. Валансын мэр, социалист Р. Пессэй нээһэн съездын зүблэхэ зүйлдэ: «Социализмын аша туһада хүбилалтануудые түйлаха» гэһэн политическэ шиидхэбэриие зүбшэн хэлсэхэ ба баталха асуудал табигдаа. Энээн дотооронь дотоодын ба гадаадын политическэ асуудалнуудаар ФСП-гэй баримталан бэелүүлхэ хараа бодол найруулагдана. Франциин социалис парти П. Моруагай правительствын бэелүүлжэ эхилһэн, социальна ба экономическа реформонуудые хэхэ программа дэмжэнэ. Социалистнууд хүдэлмэригүйдэлгые хизаарлаха, ажалшадай, илангаяа ехэ бүлэнүүдтэй, салин түлөөһэ багые абадаг хүнүүдэй байдал һайжаруулха хэмжээнүүдые бэелүүлхын тула оролдолго гаргаха байха.

ФСП амгалан тайбан байдалай түлөө, бүү зэбсэгүүдые таарүүгаар хорооxын түлөө тэмсэхые эрмэлзэнэ гэжэ гадаадын политикын талаар шиидхэбэри дотор тусхайлан тэмдэглэгдэнэ. Социалистнууд Африкын, Азиин ба Латиин Америкын оронууд дотор дэлгэрһэн национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе дэмжэнэ.

Социалис ба социал-демократическа партинуудай делегацинуудһаа гадна, мүн социалис гүрэнүүдэй ба баруун тээхи оронуудай коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай олон тоото делегацинууд, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүдэй түлөөлэгшэд ерэнхэй. Франциин социалистнуудай съездэ хабаадаһан КПСС-эй делегациие КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Пономарев толгойлно.

НИИТЭ НАЦИОНАЛЬНА ТЭМСЭЛЭЙ ҮДЭР

РИМ. Правительствын экономическа политикые буруушаадаг ажалшадай тэмсэлэй ниитэ-национальна үдэр октябриин 23-да Италида ехэ амжалтатайгаар үнгэрөө.

Жагсаалшадай олон мянганай колоннонууд Италиин ниислэлэй Республикын талмайһаа Колизей тээшэ шэглэн, ажалшадай гол эрхэнүүд болон ашаг туһада эсэргүү добтолго болюулха эрилтэнүүдтэй уриануудые хашхаралдан дабшаба. Үйлэдбэриин эзэдээр хаагдаһан гү, хүдэлмэришэдые олоор ажалһаань гаргаха аюулай тохёолдоод байһан хэдэн арбаад заводууд ба фабриканyудай нэрэнүүдтэй плакадуудые жагсаалшад баряад ябаба.

80 мянган миланайхид түбэй талмай дээрэ сугларжа, ехэ митинг хээ. Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай нимэ нягта нэгэдэлтэй ехэ жагсаал Милада олон жэлэй турша соо үзэгдөөгүй юм гэжэ тэмсэлэй үдэрые эмхидхэгшэд тэмдэглэнэ. Энэ үдэр хэмжээнэйнгээ талаар хоёрдохи промышленна ба худалдаа наймаанай түб — Туриннай бүхы шахуу предприятинуудай, эмхи зургаануудай ажалшад энэ үдэр хэдэн часай турша соо хүдэлмэрсэ зогсооһон байна.

Ажалша Италиин буруушаалай забастовконууд, жагсаалнууд болон маршнуудта бүхы дээрээ 10 гаран миллион хүн хабаадаа.

20 МЯНГА ШАХУУ БАГШАНАР АЖАЛГҮЙ ЯБАНА

БОНН. Мүнөө ФРГ-дэ 20 мянга шахуу багшанар ажалгүй болонхой. Баруун Германиин гэгээрэлэй, научна эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай түрүүлэгшэ Д. Вундер Бонндо болоһон пресс-конференци дээрэ нимэ тоонуудые дурдаа. Мүнөө ФРГ-гэй һуралсалай хэрэг ехэ кризистэ ороһхой. Мүнгэ зөөриин дутадаһанһаа шалтагаалан, олон һургуулинууд шухала тоотой багшанарые хүдэлмэридэ абаха аргагүй байна. Энээнһээ уламжалан, хорооһон программануудаар, хэмһээ гадуур олон һурагшадай классууд дотор һуралсал үнгэргэгдэнэ. Энэнь һуралсалай шанарта муугаар нүлөөлнэ гэжэ тэрэ тусхайлан тэмдэглэбэ.

ПОЛЬШОДО[illegible] БАЙДА[illegible] ТУША[illegible]

БУУ ЗЭБСЭГ[illegible] ХУРЯАХЫН [illegible] ЯБУУЛГЫН НЕ[illegible]

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Үүсхэлдэ—үргэн харгы» — түрүү бэшэг. «Агуу Октябрьда—эрхим үгтамжа» — мэдээсэлнүүд. «Арбан нэгэдэхи табан жэлэй ударнигууд»—ТАСС-ай мэдээсэл.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Коммунистнуудай захилаар»—А. Унагаевай статья. БАМ: үдэрһөө үдэртэ. «Витим түбхинэнэ»—П. Лосевой статья. Мал ажал—онсо шухала һалбари. «Юрын үдэрнүүд, һайндэрнүүд»—С. Захаровагай статья. Соведүүдэй хүдэлмэри. «Оршон тойронхи агаарые хамгаалга—зүбшэгдэхэ зүйл» — П. Лазаревай статья.

Гурбадахи хуудаһанда. Буряадай геохимигүүд—уласхоорондын симпозиумда. Э. Ябановай статья. Уласхоорондын шэнжэлэл. Хилын саанаһаа. Польшодохи байдал тухай ТАСС-ай мэдээсэл.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Патриот» — мэдээсэлнүүд. Суглуулбари. Мэдээсэлнүүд. Соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00—«Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05—А. Бородинай «Игорь тайжа» гэжэ опера. 12.50 — Шэнэ һонин. (12.55 час хүртэр). 15.10—Дамжуулгын программа. 15.15—Шэнэ һонин. 15.35—Узбегэй ССР-эй байгуулагдаһанай баярта ойдо зорюулагдаһан телевизионно баримтата фильмүүдэй программа. 16.35—Узбекистанай комсомолой шангай лауреат «Лазги» гэжэ дуу хатарай ансамблиин концерт. 17.05—«Ород хэлэн». 17.35—«Үхибүүдтэ ан амитад тухай». 18.05—«Ажалай алдар солын түг баригшад. Узбекистанай хлопок ургуулагшад». 18.20—Москвагай Октябриин революциин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин оркестрэй концерт (балан).

Улаан-Үдэ. 18.45—«Саханһүдөөгэй ажалшадта зорюулагдаһан дамжуулга. 19.15 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа (буряадаар).

Орбита. 19.45—«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00—«Бидэ БАМ баринабди».

Орбита. 20.45—К. Драйзерэй «Американская трагедия» гэжэ романаар бүтээгдэһэн телевизионно олон серитэй уран һайханай фильм. «Припринимательское общество—нэгэдэхи серии». 22.00—«Время». 22.35—«Хэни нүхэдэйнай шараи». 23.20—«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 23.35—СССР-эй ардай артист Б. Штоколовой концерт.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Орбита. 12.55—Дамжуулгын программа. 13.00 — «Шатарай һургуули». 13.30—«Елена Устиновна»—баримтата фильм. 13.40—Географи. 6-дахи класс. «Африка». «Саваннын ургамал ба амитадай аймаг». 14.10 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильмүүдэй программа. 14.40—«Аркадий Гайдарай ажабайдал ба номууд». 15.25—«Экран—багшада». Түүхэ. 8-дахи класс. «Социалистнууд—утопистнууд». 15.55—Вс. Ивановой «Бронепоезд 14-69». 16.40—«Парни с Енисея» — телевизионно баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 17.00—Уран гоё [illegible] ёор уншалга. «Намар». 17.30 —Үхибүүдтэ зорюулагдаһан мультфильмнууд. 18.00—«Светофор»—һурагшадта зорюулагдаһан дамжуулга. 18.30—«Пионер» гэһэн киножурнал.

Орбита. 18.45—[illegible] Тула хотые хамгаалһан тухай фильм. 19.15—[illegible] 19.30—19.45 — Забһарлалга.

Улаан-Үдэ. 19.45—Соносхолнууд.

Орбита. 20.00 — «Архида орологон»—врачай хөөрөөн. 20.30 —«Арфа дээрэ наадагдаха хүгжэм».

Улаан-Үдэ. 20.45—«Со[illegible]»—гэһэн киножурнал. Орбита. 21.00 — [illegible]

Редактор Р. Б. ГАРМА[illegible]

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная — 2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-61-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография [illegible] ственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и [illegible] гой торговли. Н-03695. Заказ № 247.